БУТУН ДУНЁ ПРОЛЕТАРЛАРИ, БИРЛАШИНГИЗ!

ТОШКЕНТ ҲАҚИҚАТИ

УЗБЕКИСТОН КП ТОШКЕНТ ОБЛАСТЬ ВА ШАҲАР КОМИТЕТЛАРИ, МЕҲНАТКАШЛАР ДЕПУТАТЛАРИ ОБЛАСТЬ ВА ШАҲАР СОВЕТЛАРИНИНГ ОРГАНИ

8-йил чиқиши
№ 156 (1934)
9 АВГУСТ ЧОРШАНБА
1961 ЙИЛ
БАҲОСИ 2 ТИЙИН

СССР мудофаа министрининг БУЙРУҒИ

1961 йил 9 август № 196 Москва шаҳри

Совет космонавти майор Г. С. Титовнинг «Восток-2» йўлдош-кемада космик фазода 25 соат давомида муваффақиятли учишини таъминлаган совет халқининг энг катта ғалабасини, олимлар, инженерлар, техниклар ва ишчиларнинг зўр қаҳрамонлигини нишонлаб, **БУЮРАМАН:**

Шу йил 9 август соат 21 да Ватанимиз пойтахти — Москвада, иттифоқчи республикаларнинг пойтахтларида ва қаҳрамон шаҳарларда тўплардан бир йўла 20 марта ўқ узиб салют берилсин.

СССР мудофаа министри Совет Иттифоқи Маршали
Р. МАЛИНОВСКИЙ.

Н. С. ХРУШЧЕВНИНГ

1961 йил 7 августда радио ва телевидение орқали сўзлаган нутқи

Азиз ўртоқлар!

Мамлакатимиз давлат арбобларининг радио ва телевидение орқали нутқ сўзлашлари яхши традицияга айланиб бормоқда. Бугун мен сизларга мамлакат ичидаги ишларимиз қандай бораётганлигини қисқача сўзлаб бермоқчиман, шундан кейин халқаро аҳвол масалаларига тўхталиб ўтаман.

Аввало, янги буюк ғалаба — «Восток-2» йўлдош кемасининг космик парвози муваффақиятли тугалланганлиги билан барча совет кишиларини чин кўнгилдан табриклашга рухсат бергайсиз.

Майор Герман Степанович Титов йўлдош кемада мисли кўрилмаган космик сафар қилди, унинг парвози 25 соатдан кўпроқ давом этди. Космонавт белгиланган программани тўла-тўкис бажаргач, Совет Иттифоқининг белгиланган районида ерга қўнди. Бу парвознинг аҳамияти ўз-ўзидан кўриниб турибди. Мана шу парвоз туфайли инсоният планеталараро саёҳатларни амалга ошириш йўлида яна бир катта қадам қўйди.

Ер юзининг ҳамма халқлари совет фани ва техникасининг космосни ўзлаштиришдаги жуда катта ғалабаларини завқ-шавққа тўлган ҳолда табрикламоқдалар.

Совет халқининг ана шу жаҳоншумул-тарихий ғалабаси муносабати билан бугун партиямиз Марказий Комитети, СССР Олий Совети Президиуми ва Совет ҳукуматининг мурожаати эълон қилинди. Мамлакатимиз космонавт Москвага қайтиб келган куни унинг қаҳрамонона жасоратини тантанали суратда нишонлайди.

Совет халқининг, коммунистик партиянинг ботир фарзанди Герман Степанович Титовни КПСС Марказий Комитети, СССР Олий Совети Президиуми ва Совет ҳукумати номидан яна бир марта қизғин ва самимий табриклайман. Ажойиб олимларимизни, конструкторларимизни, инженерларимиз ва ишчиларимизни — ўз меҳнати билан Советлар Ватанининг шон-шуҳратини оширган ана шу буюк жасоратга замин тайёрлаган ва уни амалга оширган кишиларнинг ҳаммасини табриклайман.

Азиз ўртоқлар! Энди мен саноатимизнинг иши ҳақида, қишлоқ хўжалигидаги ишлар қандай бораётганлиги тўғрисида гапириб бермоқчиман.

Етти йиллик планимизнинг контроль рақамлари ўзининг улуғворлиги билан бутун дунёни ҳайратда қолдирганлигини сиз биласиз. Совет етти йиллик плани дўстларимиз қалбида ғайрат ва шодлик туйғулари уйғотди. Бу план социализм душманларини қайғуга солиб қўйди. Ўша вақтда чет элларда эски услубдан фойдаланиб, етти йилликни нореал план деб эълон қилишга ошиққан нодўст кишилар чиқиб қолди. Ҳаёт мана шу империалистик шаллақиларнинг тоза шармандасини чиқарди.

Бизнинг ишчиларимиз, колхозчиларимиз, инженерларимиз, олимларимиз социалистик Ватан шон-шуҳрати йўлидаги ажойиб ишлари билан етти йилликнинг реал эканини исботлабгина қолмай, шу билан бирга дастлабки режаларни кўпайтиришни кўзлаб, унга ҳозирдаёқ ўз тузатишларини киритдилар. Бу тузатишлар капиталистик дунёдаги ишонмовчилар ва бўҳтончиларни юмшоқроқ қилиб айтганда, замбилбоп қилиб қўйди.

Саноатнинг ишига оид баъзи бир маълумотларни келтириб ўтишга, давлатнинг иқтисодий кучқудратини белгиловчи кўрсаткичларни айтиб ўтишга рухсат бергайсиз.

Маълумки, етти йилликнинг дастлабки икки йилининг плани анча ортиғи билан бажарилди. Етти йилликнинг учинчи йили бўлган 1961 йилнинг биринчи ярмида план муваффақиятли бажарилганлиги тўғрисидаги ахборот яқинда матбуотда эълон қилинди. Етти йилликнинг икки ярим йили мобайнида етти йиллик план бўйича шу давр учун белгиланганига нисбатан 15 миллиард сўмлик саноат маҳсулоти кўп ишлаб чиқарилди. Пўлат 7,6 миллион тонна, прокат 6 миллион тонна, нефть 8 миллион тонна, қурилиш учун темир-бетон ва бетон конструкциялари ҳамда деталлари 12 миллион кубометр, ип газламалар 900 миллион метр ва пойафзал 53 миллион жуфт кўп ишлаб чиқарилди.

Етти йилликнинг икки ярим йили мобайнида бутун бешинчи беш йиллик (1951-1955 йиллар) давомида ишлаб чиқарилганига тенг келадиган миқдорда саноат маҳсулоти ишлаб чиқарилганини айтиб ўтиш муҳимдир.

Ишлаб чиқариш планлари ошириб бажарилганлиги ва маҳсулот таннархи камайтирилганлиги жамғармаларни кўпайтирди ҳамда енгил саноатга қўшимча равишда уч миллиард сўмга яқин капитал маблағ ажратиш имконини берди. Етти йиллик план халқ фаровонлигини янада юксалтиришни кўзда тутади. Бу топшириқлар ҳам муваффақиятли суратда бажарилмоқда. Иш ҳақи ва ижтимоий истеъмол фондлари ўсиб бормоқда, уй-жой қурилиши сира мисли кўрилмаган кенг миқёсларда олиб борилмоқда.

Кўриб турибсизки, саноат яхши ишламоқда, умуман у план топшириқларини ортиғи билан бажармоқда. Бироқ ўз планларини бажармаётган заводлар ва фабрикалар ҳам бор. Демак, бундай корхоналар етти йилликни муддатидан олдин бажариш вазифасини ҳал қилишга зарур даражада ҳисса қўшмаётирлар. Улар неча ўн минглаб илғор коллективлар билан баббаравар қадам ташлаб бормаётирлар. Ҳар бир завод, фабрика, кон, ҳар бир колхоз ва совхоз план топшириқларини ҳамма кўрсаткичлар бўйича тўла ва ошириб бажариши учун ҳамма чораларни кўриш зарур.

Энди сизларга қишлоқ хўжалигимизда аҳвол қандай эканлигини айтиб берай. Ўтган икки йилда қишлоқ хўжалик маҳсулотлари етиштириш даражаси имкониятларимизга нисбатан паст бўлди. Бу ҳол шаҳарларни гўшт, сут, мой каби маҳсулотлар билан таъминлаш соҳасида баъзи бир қийинчиликларни келтириб чиқарди. Хўш, бу йилги перспективаларимиз қандай деган савол кўп кишиларни қизиқтиради. Чунки халқ фаровонлигини ошириш қишлоқ хўжалиги қай тарзда ривожланаётганлигига кўп жиҳатдан боғлиқдир.

Бу йил, Совет ҳокимияти барпо этилгандан бери ўтган ҳамма йиллар мобайнида асло кўрилмаган миқдорда қишлоқ хўжалик маҳсулотлари йиғиштириб олсак ва харид қилсак керак.

Барча қишлоқ хўжалик экинларининг майдони 204 миллион гектардан ортиқни ташкил этади. Илгари ҳеч қачон бунчалик кўп майдонга экин экмаган эдик. Дон олиш мақсадида 7,7 миллион гектарга — ўтган йилдагидан 2,6 миллион гектар кўп ерга маккажўхори экилди. Нўхат, крупа олинадиган экинлар, хашаки ловия экиш анча кўпайтирилди. Ҳосилни ўриб-йиғиб олиш тез суръатлар билан бормоқда.

Мамлакатдаги йирик қорамоллар сони йил бошида бундан аввалги ҳамма йиллардагига нисбатан энг кўп миқдорда бўлди ва 75,8 миллион бош, шу жумладан сигирлар 34,8 миллион бош бўлди; чўчқалар сони 58,7 миллион ва қўйлар сони 133 миллион бошни ташкил этди. Бу, чорвачиликни янада юксалтириш учун бизда яхши замин мавжуд эканини кўрсатиб турибди.

Яқинда мен Кубанда, Ростов областида, Украинада бўлиб қишлоқ хўжалик ходимлари билан учрашдим, далаларни ҳамда кишилар меҳнатининг самараларини кўрдим, ўз меҳнати туфайли мўл ҳосил етиштирган кишилар билан суҳбатлашдим.

Шуни айтишим керакки, кўрган нарсаларим мени жуда хурсанд қилди ва бу ҳақда сизларга қисқача сўзлаб беришни истар эдим.

Масалан, Украинани олиб кўрайлик. Эсингизда бўлса керак, биз Украина сингари шундай катта республиканинг раҳбарларини Марказий Комитетнинг январь Пленумида сира аямай қаттиқ койиган ва ишдаги жиддий камчиликлари учун уларни қаттиқ танқид қилган эдик. Украинанинг раҳбар ходимлари танқиддан тўғри, партиявий хулосалар чиқариб олдилар, ишни қайта қурдилар, халқнинг моддий ва маънавий кучларини сафарбар этдилар. Республика қишлоқ хўжалигини ривожлантиришда бу йил катта муваффақиятларга эришмоқда. Украина колхоз ва совхозлари 5 августгача давлатга 552 миллион пуд дон, асосан буғдой сотдилар. Республика бутун ўтган йил давомида давлатга маккажўхори билан бирга 359 миллион пуд дон сотган эди. Подгорний ва Шчербицкий ўртоқларнинг айтишларига кўра, Украина давлатга яна бир неча ўн миллион пуд буғдой, нўхат, тариқ ва бошқа бошоқли дон экинлари маҳсулоти, ловия ва крупа олинадиган экинлар маҳсулоти сотади. Шундай қилиб, оқ нон ҳам, ва, украинлар айтмоқчи, чучвара ҳам, шовла ҳам кўп бўлади.

Украинлар дон етиштиришни кўпайтиришнинг маккажўхори сингари қудратли резервидан моҳирлик билан фойдаландилар. Улар маккажўхори экишни анча кенгайтирдилар. Бу йил Украинада 7,3 миллион гектар ерга маккажўхори экилди, шунинг қарийб тўрт миллион гектаридан маккажўхори дони йиғиштириб олинади. Маккажўхори яхши парвариш қилинмоқда ва авж олиб ўсмоқда. Башарти, ўрим-йиғим уюшқоқлик билан ўтказилса, колхоз ва совхозлар бир миллиард пуддан кўпроқ маккажўхори дони йиғиштириб олишлари мумкин. Бу эса, украин ўртоқлар айтганидек, давлатга 450-460 миллион пуд маккажўхори дони сотиш имкониятини беради.

Меҳнат тўғри ташкил қилинганлиги, қўшимча ҳақ тўлаш усули қўлланилганлиги Украинада дон етиштиришни кўпайтиришда катта роль ўйнади.

Украина меҳнаткашлари, Украина коммунистлари ва комсомоллари чинакам қаҳрамонлик кўрсатдилар, ишни яхши ташкил эта билиш ва катта муваффақиятларга эриша олишларини кўрсатдилар. Украина Коммунистик партияси Марказий Комитети ва республика Министрлар Совети, область ва район партия комитетлари, область ва район ижроия комитетлари, халқ хўжалиги кенгашлари, бошланғич партия ташкилотлари, касаба союз, комсомол раҳбарларининг ҳам бунда хизмати бор.

Сизларга бошқа хушхабарларни ҳам айтиб қўйишни истар эдим. Мен Краснодар ўлка партия комитетининг секретари ўртоқ Воробьев ва ўлка ижроия комитетининг раиси ўртоқ Коломиец билан суҳбатлашдим. Улар, район, колхоз ва совхозларнинг ходимлари билан ўтказган суҳбатларимиз натижасида ҳосил бўлган дастлабки маълумотларга кўра бу йил давлатга ғалла сотиш планини ортиғи билан бажаришни мўлжаллаяпмиз, деб маълум қилишди.

Мен Ставрополь ўлкасининг, Ростов, Белгород, Курск, Тула, Орел областларининг раҳбарлари билан ҳам суҳбатлашдим. Мана шу ўлка ва областларда олинаётган ҳосил чакки эмас. Бу районларнинг колхоз ва совхозлари давлатга ўтган йилдагига нисбатан анча кўп ғалла сотишни мўлжаллашмоқда.

Сталинград, Саратов, Оренбург областларининг ҳамда Волга бўйи ва Уралдаги бошқа областларнинг колхоз ва совхозларидан дон экинлари ва маккажўхори ҳосили яхши бўлганлиги ҳақида хушхабарлар келиб турибди.

Ўртоқ Н. С. Хрушчев 1961 йил 7 августда радио ва телевидение орқали нутқ сўзламоқда.
А. Устинов фотоси («Правда»).

Умуман олганда Россия Федерациясининг қишлоқ хўжалик меҳнаткашлари дон ва бошқа қишлоқ хўжалик маҳсулотлари етиштиришни кўпайтириш ишига катта ҳисса қўшмоқдалар. Федерация колхоз ва совхозлари 5 августгача давлатга 779 миллион пуд, ёки ўтган йилнинг шу давридагига нисбатан 122 миллион пуд кўп дон сотдилар. Воронов ва Полянский ўртоқларнинг айтишларига қараганда, Россия Федерацияси давлатга ғалла сотиш соҳасидаги мажбуриятларини тўла бажаради.

Қўриқ ерлар тўғрисида бир неча оғиз сўз. У ерларда ўрим эндигина бошланмоқда. Маълумки, қўриқ ўлка ва Сибирь районларида ғалла анча кеч пишади, шунинг учун конкрет рақамларни тилга олишга ҳали вақт эрта. Аммо, қўриқ ерлардаги республикалар, ўлка ва областларнинг раҳбарлари ҳам планлар тўла бажарилади, балки ошириб ҳам бажарилади, деб айтмоқдалар.

Шундай қилиб Россия Федерацияси, Украина ва Қозоғистон нақд ҳосилни ўрганиш асосида қабул қилган ўз мажбуриятларини тўла бажарсалар, у ҳолда давлат ўтган йилдагига нисбатан тахминан бир миллиард пуд донни кўп харид қила олади. Бу эса, халқимизнинг катта ғалабаси бўлажагини сизлар яхши тушунасиз, албатта.

Маҳаллий ходимларнинг ҳисобларига кўра, колхозлар уруғлик фондларини вужудга келтирганларидан ва давлатга ана шунча миқдорда дон сотганларидан кейин, колхозчиларнинг меҳнат кунларига ва қўшимча ҳақ тариқасида бериш учун, шунингдек чорвага ем қолдириш учун зарур миқдорда донга эга бўладилар.

Ҳозирги вақтда қишлоқ хўжалигидаги асосий вазифа — етиштирилган барча ҳосилни нобуд қилмасдан ўз вақтида, яхшилаб йиғиштириб олиш ва уни сақлаб қолишдан иборатдир.

Совет Иттифоқининг барча халқлари қишлоқ хўжалиги муваффақиятлари тўхтовсиз кўпая берсин, деб куч-ғайратларини сарфламоқдалар. Кўриб турибсизки, бу йил бизда қишлоқ хўжалик маҳсулотларини анча кўп етиштириш имконияти бор. Модомики, ғалла кўпайса, ем кўпайса, демак, чорвачилик ҳам ривожланаверади, гўшт, сут, ёғ етиштириш кўпаяди ва аҳолининг таъминоти яхшиланаверади.

Шу билан бирга ишдаги камчиликлар ва қийинчиликларни назарда тутмоқ керак, биз эндиликда бу камчилик ва қийинчиликларни равшанроқ кўриб турибмиз. Катта-катта имкониятларимиздан яхшироқ фойдаланиш лозим. Қишлоқ хўжалигини янада тез ривожлантириш вазифасини ҳозирги вақтда биз тағин ҳам муваффақиятлироқ бажара оламиз.

Бизда бутун халқ хўжалигини ривожлантиришнинг перспективалари ниҳоятда катта. Бу перспективалар Совет Иттифоқи Коммунистик партияси янги Программасининг проектида баён қилиб берилган.

Ана шу ҳужжат эълон қилинган пайтдан буён унча кўп вақт ўтгани йўқ, шу сабабли биз шошма-шошарлик қилиб ва Программа проектига мамлакат ичкарисида ҳамда чет элларда берилган баҳолар тўғрисида ҳозирдаёқ умумлаштирувчи хулосалар чиқариб ўтирмаймиз. Бутун дунёни тўлқинлантириб турган Программа проектини миллион-миллион кишилар қунт билан, ниҳоятда қизиқиб ўрганмоқдалар. Бизнинг партиямиз коммунистик жамият қуришни тарихда биринчи марта жуда яқин келажакда амалга ошириладиган бевосита амалий вазифа қилиб қўймоқда. Программанинг совет кишиларининг ҳозирги авлоди коммунизм даврида яшайди, деган хулосаси дилларни шодлантирмоқда ва ғайратга-ғайрат қўшмоқда.

Партиямиз Программаси проектини бутун совет халқи якдиллик билан маъқуллайди, деб ҳозирдаёқ тўла ишонч билан айтиш мумкин. Совет кишилари йиғилишларда сўзлаган нутқларида, матбуотда, радио ва телевидение орқали айтаётган гапларида ўз ленинчи партияси билан, ўз улуғ социалистик Ватани билан фахрланаётганликларини ва завқланаётганликларини изҳор қилмоқдалар.

Ҳар бир совет кишиси, хусусан кекса авлодга мансуб бўлган кишилар Программа проектини ўрганар эканлар, сўнгги ўн йилликлар мобайнида халқ босиб ўтган йўлга фикран назар ташлайдилар. Бизнинг Ватанимиз иқтисодий ва маданий жиҳатдан қолоқ бир мамлакатдан халқнинг иродаси ва меҳнати туфайли қудратли социалистик давлатга, улуғ ва эзгу мақсад — коммунизм сари биринчи бўлиб йўл очиб бераётган давлатга айланди.

Экономика, фан ва маданият соҳасидаги муваффақиятларимиз, тинчликсевар сиёсатни изчиллик билан юргизиб келаётганлигимиз Советлар Мамлакатининг халқаро обрўйини, унинг жаҳон миқёсидаги воқеаларнинг ривожланишига кўрсатаётган таъсирини беқиёс ошириб юборди.

Совет Иттифоқи халқларининг барча муваффақиятлари ва ғалабалари — Лениннинг олдиндан чизиб берган доно режалари партия томонидан амалга оширилганлигининг самарасидир.

Янги Программа проекти коммунистик яратувчилик, тинчликсеварлик ва интернационализм руҳи билан суғорилган. Барча мамлакатлардаги дўстларимиз, социалистик ва капиталистик мамлакатлардаги қардош марксчи-ленинчи партиялар Программа проектини маъқуллаётганликларини билдирмоқдалар. Программанинг халқаро коммунистик ва ишчи ҳаракати учун тарихий аҳамиятга эга эканини таъкидламоқдалар. Улар Совет Иттифоқи Коммунистик партиясининг Программасини давримизнинг энг катта ҳужжати, марксча-ленинча назарияни ривожлантиришга қўшилган зўр ҳисса, деб ҳисобламоқдалар.

Партиямизнинг янги програм ҳужжатини дўстларимизгина эмас, балки коммунизм душманлари ҳам ўрганиб, унга баҳо бермоқдалар. Улар бу ҳужжатни эътиборсиз қолдиришга ожизлик қилмоқдалар, партиямиз Программасининг проекти бутун дунёда жуда катта таассурот туғдирганини яширишга ожизлик қилмоқдалар.

Америка Қўшма Штатлари сенатининг айрим арбоблари Программа проектини «АҚШга нисбатан жиддий дағдаға» деб билаётган ҳамда Совет Иттифоқи Программа проектида белгиланган мақсадларга эришиш учун қодирлигига шак-шубҳа қилмаётган экан, шу фактнинг ўзи диққатга сазовор факт эмасми, ахир. Бу арбоблар «Программа проектининг жозибадорлик аҳамиятига етарли баҳо бермаслик мумкин эмас», деб огоҳлантирмоқдалар. Жаноб империалистларни мана шу нарса ҳаммадан кўра кўпроқ қўрқитмоқда!

Янги Программанинг идеялари жаҳондаги барча кишиларнинг онгига ва қалбига йўл топиб боришига биз аминмиз. Программанинг коммунизм барча кишиларни социал тенгсизликдан, зулм ва эксплуатациянинг барча формаларидан, уруш даҳшатларидан халос этишдек тарихий вазифани бажаради ҳамда ер юзида халқлар учун Тинчлик, Меҳнат, Озодлик, Тенглик ва Бахт-саодатни қарор топтиради, деган оташин сўзлари ниҳоятда маъқуллаб кутиб олинмоқда.

Программа проектини ўрганиш вақтида совет халқи чиқараётган асосий хулоса бу — коммунистик қурилишни жадаллаштириш, Совет Ватанимизнинг куч-қудратини мустаҳкамлаш ва уни яшнатиш йўлида яна ҳам зўр бериб меҳнат қилиш зарур, деган хулосадир.

Социалистик экономиканинг капиталистик экономикага нисбатан афзалликлари ҳозирги вақтда назарий далиллар билангина исботлаб берилаётгани йўқ, балки бу афзалликнинг моддий далил-исботлари ҳозирдаёқ кўзга яққол кўриниб турибди. Социалистик дўстлик мамлакатлари иқтисодий юксалиш суръатларидаги, илмий техника тафаккурини камолатга етказишдаги, меҳнаткашларнинг фаровонлигини оширишдаги ва бошқа кўпгина соҳалардаги ўз устунликларини йил сайин намойиш қилмоқдалар.

Капиталистик мамлакатлар иқтисодий жиҳатдан Совет Иттифоқига нисбатан анча пешқадам бўлган вақтдаёқ, биз, марксчи-ленинчилар социалистик ишлаб чиқариш усулининг чексиз имкониятларга эга эканлигига қаттиқ ишонар эдик. Владимир Ильич Лениннинг социалистик тузумнинг устунлигига нисбатан чуқур ва букилмас ишончи мамлакат қаҳатчиликка қарши кураш олиб бораётган, халқимиз эса оғир очарчиликни бошдан кечираётган граждан уруши йилларидаёқ унга капитализмни иқтисодий мусобақага даъват қилиш, ижтимоий тузуми ҳар хил бўлган давлатларнинг тинч-тотув яшаш идеясини майдонга ташлаш имконини берган эди.

Кимки ўз ижтимоий тузумининг иқтисодий ғалабасига амин бўлса, унинг ўз тузумини бошқа халқларга қурол кучи билан мажбуран қабул қилдириши учун ҳожат йўқ. Мана шунинг учун биз капиталистик давлатларнинг раҳбарларига: қайси тузум, социалистик ёки капиталистик тузум ҳаётга энг қобилиятли ва прогрессив тузум экани ҳақидаги мунозарани бир ёқли қилишни халқларга, тарихга ҳавола қилайлик, деб айтмоқдамиз. Кишиларнинг моддий ва маънавий талабларини яхшироқ қондирадиган тузумни халқларнинг ўзлари эркин танлаб оладилар ва бу тузум ғалаба қилади.

Бошқа социалистик мамлакатлар сингари Совет Иттифоқи ҳам урушдан асло манфаатдор эмас, шу билан бирга, у империалистлар томонидан уруш бошлаб юборилишига мутлақо йўл қўймаслик учун ҳамма чораларни кўрмоқда. Коммунистлар тинчлик учун кураш олиб боришни ҳамиша ўзларининг биринчи даражали вазифалари деб ҳисоблаб келдилар. Коммунистик ва ишчи партиялар вакилларининг ўтган йили Москвада бўлиб ўтган Кенгаши Баёнотида бизнинг умумий маслакларимиз, талабларимиз ва ҳаракатларимиз программаси баён қилиб берилган. Империализм идеологлари ана шу Кенгаш Баёнотининг маъносини атайлаб бузиб кўрсатмоқдалар, коммунистларга бўҳтон қилмоқдалар, коммунистлар халқаро низоли масалаларни уруш йўли билан ҳал қилишга интилмоқда деб, уларга йўқ ердаги айбларни қўймоқдалар. Лекин буларнинг ҳаммаси сийқаси чиққан ёлғон гаплардир. Кенгаш ҳужжатларининг мағзини қунт билан чақиб кўрган ҳар бир киши социалистик мамлакатлар, барча қардош Коммунистик партиялар давлатлар ўртасида урушлар чиқаришга қатъиян ва бутунлай қарши эканликларига қаноат ҳосил қилади. Ташқи сиёсатимизнинг йўли — уруш эмас, балки тинч-тотув яшаш йўлидир.

Фақат коммунистларгина давлатлар ўртасидаги урушни кишилик жамияти ҳаётидан тамомила чиқариб ташлашни истамоқдалар. Ёппасига ва батамом қуролсизланиш тўғрисидаги совет таклифларининг маъноси ҳам шундадир. Башарти биз қаттиқ халқаро контроллик ўрнатилгани ҳолда ёппасига ва батамом қуролсизланиш тўғрисида Ғарб давлатлари билан бир битимга келишга муваффақ бўлганимизда эди, ядро қуроли синовларини ва бундай қуролларни ишлаб чиқаришни тақиқлаш ҳамда атом ва водород қуролининг жамғарилган запасларини батамом йўқ қилиб ташлаш каби масалалар ҳам ҳал қилинган бўлур эди.

Лекин йиллар ўтиб бормоқда. Қуролсизланиш бўйича қанчадан-қанча комитетлар ва комиссиялар тузилган бўлмасин, бундан сариқ чақалик фойда чиққани йўқ. Қуролсизланиш соҳасидаги экспертлар қиёмга тушиб қолган пашшадек музокаралардан йўл топиб чиқиб кета олмаётирлар. Шундай бўлаётганига сабаб нима? Совет Иттифоқи ва бошқа тинчликсевар мамлакатларнинг қуролсизланиш тўғрисида битимга келишга қаратилган ҳамма куч-ғайратлари нима учун капиталистик давлатларнинг қаттиқ қаршилигига дуч келмоқда? Бунинг сабаби шуки, империалистлар социализмга қарши, тинчликсевар халқларга қарши қуролли кураш олиб бориш тўғрисидаги фикрларидан қайтганлари йўқ.

Фойда олиш орқасидан қувиш, бойлик орттиришга ва эксплуатацияга очкўзлик билан интилиш империалистларнинг агрессив урушларини вужудга келтиради. Капиталистик монополиялар урушга тайёргарлик кўришни, зўр бериб қуролланишни иккинчи жаҳон урушидан кейин ўз мамлакатлари иқтисодий тараққиётининг ажралмас қисми қилиб қўйдилар. Социализм мамлакатларининг муваффақиятларидан империалистлар тобора кўпроқ ваҳимага тушмоқдалар, уларнинг коммунизмга нисбатан душманлиги тобора ортиб бормоқда. Улар жаҳон социализм системасининг жуда катта муваффақиятларини, ўз эркинлиги ва мустақиллиги учун курашаётган халқларнинг назарида бу системанинг жозибадор кучлари ўсиб бораётганлигини кўра олмайдилар. Капиталистик дунёга шу дамгача мадор бериб келган тасаввурлар империализм идеологларининг кўз олдида барбод бўлмоқда. Совет Иттифоқи ва Америка Қўшма Штатларининг саноат ва қишлоқ хўжалик ишлаб чиқариши даражаларидаги фарқ йилдан-йилга камайиб бормоқда. Америкага тенглашиб оладиган ва ундан ўзиб кета бошлайдиган кунимиз энди яқинлашиб қолди.

Социалистик мамлакатларга синфий душманлик билан жон сарак бўлиб қолган баъзи империалистик арбоблар антикоммунизмни ўз ташқи сиёсатларининг асоси деб эълон қилмоқдалар. Булар «Антикоминтерн пакти», «Рим — Берлин» ўқи замонларидан бери таниш бўлиб қолган эски сафсата гаплардир. Лекин буларнинг оқибати нима бўлди? Ўқ синиб кетди, «Антикоминтерн пакти»нинг телба авторлари тарих ахлатхонасига улоқтириб ташланди.

Гап афтидан, энг агрессив империалистик доиралар, тинчлик билан коммунистик жамият қуриш планларини барбод этишни ҳохлаётганликларида бўлса керак. Капитализмнинг ўзи социал тузуми турлича бўлган мамлакатларнинг тинч мусобақалашишидан ҳадиксирамоқда.

Америка Қўшма Штатлари ва Ғарбдаги бошқа давлатлар уруш учун куч тўпламоқдалар. Улар қуролланишга катта-катта маблағлар сарфламоқдалар. Кейинги ўн икки йил ичида АҚШнинг бевосита ҳарбий харажатлари уч баравардан зиёдроқ кўпайди. Бу йил ҳарбий эҳтиёжларга 53 миллиард доллар сарфлашни мўлжаллаб қўйган эдилар, аммо яқинда АҚШ президенти бу харажатлар учун қўшимча равишда яна 3,5 миллиард доллар маблағ ажратишни талаб қилди. Ғарбий Германия кейинги ўн йил ичида тўлиқ эмаслиги очиқ кўриниб турган фақат расмий маълумотларгагина қараганда, ҳарбий мақсадларга Гитлернинг 1933 йилдан то иккинчи жаҳон уруши бошланган вақтгача бўлган давр ичида сарфлаган маблағига тахминан тенг келадиган маблағ сарфлади. Германия Федератив Республикаси бюджетининг ҳарбий харажатлари 1961 йилда яна 18 процент кўпайтирилди. Бошқа империалистик давлатлар ҳам қуролланишга жуда катта маблағлар сарфламоқда. Бу ҳол социалистик мамлакатларни «улоқтириб ташлаш» керак деб Даллес томониданоқ эълон қилинган сиёсатни империалистлар яна шиор қилиб олишга уринаётганликларини кўрсатиб турибди.

(Давоми иккинчи бетда).

КПСС Марказий Комитетининг қарори

1961 йил 7 август

Партия кандидати ўртоқ Г. С. ТИТОВни КПСС аъзолигига қабул қилиш тўғрисида

Ўртоқ Герман Степанович Титов, 1935 йилда туғилган, рус, 1961 йил апрель ойидан бери партия аъзолигига кандидат.

Ўртоқ Г. С. Титов космик фазони забт этиш соҳасида мислсиз жасорат ва қаҳрамонлик кўрсатди. У, «Восток-2» космик кемасида 1961 йил 6—7 августда 25 соат учиб, Ер атрофини 17 мартадан кўпроқ айланиб, 700 минг километрдан зиёд йўл босиб ўтди, Коммунистик партия ва Совет ҳукуматининг топшириғини аъло даражада бажарди.

Ўртоқ Г. С. Титов ўзининг буюк жасорати билан социалистик Ватанимизнинг шуҳратини бутун дунёга ёйди ва Совет Иттифоқи Коммунистик партиясининг аъзоси бўлишга муносиб эканлигини исботлади.

КПСС Марказий Комитети **қарор қилади:**

Ўртоқ Герман Степанович Титов Совет Иттифоқи Коммунистик партияси аъзолигига қабул қилинсин.

КПСС МАРКАЗИЙ КОМИТЕТИ.

Н. С. ХРУШЧЕВНИНГ

1961 йил 7 августда радио ва телевидение орқали сўзлаган нутқи

(Боши биринчи бетда).

Лекин бундай сиёсатнинг мухлислари кучларнинг ҳозирги вақтда жаҳонда вужудга келган реал нисбатини унутмасликлари керак.

АҚШ президенти жаноб Кеннеди Венада суҳбатлашган вақтимизда, жаҳондаги ҳар иккала лагернинг кучлари ҳозирги вақтда бир-бирига тенг бўлиб қолди ва СССР билан АҚШ ўртасида бевосита тўқнашув бўлишига йўл қўймаслик керак, чунки бундай тўқнашув жуда ҳалокатли оқибатларга олиб келган бўлур эди деган гапни айтган эди. Жаноб Кеннеди ўзининг шу гапида масалага ҳушёр кўз ва муайян реализм билан қараганлигини кўрсатди. Унинг бу гапига тан бериш керак. Бироқ, турмуш давлат арбобларидан фақат соғлом мулоҳазаларни айтиш билангина чекланиб қолмай, шу билан бирга сиёсатда шундай бир чегарадан ўтмасликни ҳам талаб қиладики, бу чегарадан ўтилган тақдирда ақл-идрок кўрсатган важларга бовар қилинмай, халқлар ва давлатларнинг тақдири билан кўркўрона ва хатарли ўйнашиш бошланади.

Ғарб давлатларининг агрессив доиралари канцлер Аденауэрнинг ёрдами билан Ғарбий Германиянинг барча моддий ва маънавий кучларини учинчи жаҳон урушини тайёрламоқ учун сафарбар қилаётганликларига биз индамай қараб туролмаймиз. Эндиликда Германия Федератив Республикаси бундан 16 йил муқаддам ғолиблар олдида бош эгиб, тинчлик ва демократия йўлидан боришга ваъда қилган мамлакат бўлмай қолди. Бугунги кунда Ғарбий Германия реваншчилари бошларини кўтариб олдилар, уларнинг катта армиялари бор, бу армия ҳужум операцияларини бажаришга ўргатилмоқда ва шу мақсад учун қуроллантирилмоқда. Германия Федератив Республикаси Совет Иттифоқига ва бошқа социалистик мамлакатларга қарши қаратилган Шимолий Атлантик ҳарбий блокининг қатнашчиси бўлиб қолди. Ҳарбийлаштириш, реваншчилик ихтиросларини авж олдириш, коммунизмга ҳамда жамики янги ва прогрессив нарсаларга нафрат ва душманликни авж олдириш, пангерманизм традицияларини ва кайфиятларини тиклаш — ҳозирги кунда Ғарбий Германия давлатининг башараси мана шулар билан аниқланади.

Ғарб давлатларининг хоҳиши билан Европанинг марказида жаҳоннинг бошқа ҳар қандай районига қараганда кўпроқ ёнилғи материал тўпланди. Европанинг марказида жаҳон урушининг яна аланга олиб кетиш хавфи туғилди.

Германияни демилитаризация қилиш ва демократлаштириш тўғрисида иттифоқчи давлатлар ўртасида тузилган битимларни Ғарб давлатлари оёқ ости қилиб ташлаганларидан кейин, герман милитаризми ва реваншизмининг хатарли ривожланишига фақат сулҳ шартномасигина халақит бериши мумкин. Шунинг учун ҳам биз, бир томондан Совет Иттифоқи, АҚШ, Англия, Франция, Польша, Чехословакия, Югославия, хуллас гитлерчилар Германиясига қарши урушда қатнашган ҳамма мамлакатлар билан, иккинчи томондан собиқ Германия давлатининг ҳуқуқий ворислари бўлган Германия Демократик Республикаси ва Германия Федератив Республикаси ўртасида ҳамма томонларнинг қонуний манфаатларига мос бўлиб тушадиган сулҳ шартномаси тузилсин деб таклиф қилаётирмиз. Бу барча ҳуқуқий нормаларга ва халқаро одатларга риоя қилган ҳолда, уруш ҳолатини тугатишга ҳамда Европада тинчликка ва тинч-тотув яшашга йўл очишга тўла имкон берган бўлур эди.

Германия билан сулҳ шартномасини тузиш Ғарбий Берлиндаги аҳволни нормаллаштиришга ва шу тариқа давлатлар ўртасида кескин тўқнашиш заминини йўқотишга имкон берган бўлур эди. Биринчи жаҳон уруши бошланганлигидан дарак берган ўқ товушлари Сербиянинг Сараево шаҳридан бошланган эди, Ғарбий Берлиннинг мана шундай шаҳар бўлиб қолишига йўл қўйиш ярамайди. Ғарбий Берлинни Совет Иттифоқи таклиф қилаётганидек эркин шаҳарга айлантириш ҳеч бир давлатнинг манфаатига ҳам, обрўйига ҳам нуқсон етказмаган бўлур эди. Биз, эркин шаҳар Ғарбий Берлинга ташқи дунё билан алоқалар қилиб туриш эркинлиги берилади, деб сулҳ шартонамасида писанда қилиб қўйишни таклиф қилаётирмиз. Эркин шаҳар Ғарбий Берлиннинг мустақил ривожланишини ва хавфсизлигини таъминлайдиган жуда таъсирчан ҳар қандай гарантиялар белгиланиб қўйилишига розимиз.

Совет ҳукумати сулҳ шартномаси тузишни талаб қилиш билан бирга шуни айтадики, биз Ғарбий Берлиннинг эркин бўлишига тарафдормиз, лекин бу эркинлик ҳарбий оккупация режимини сақлаб қолишга асосланмаслиги керак. Ҳаммага маълумки, оккупация ҳеч қачон эркинлик бўлган эмас ва ҳеч қачон эркинлик бўлмайди. «Найзалар устида ўтириб бўлмайди», деган гап бекорга айтилмаган-ку.

Германиянинг шарқидаги ҳамма қўшнилари Германия билан сулҳ шартномаси тузиш ва Ғарбий Берлинга эркин шаҳар статусини бериш зарурлигини маъқуллашяпти. Ўз территориясида Ғарбий Берлин жойлашган Германия Демократик Республикасининг ҳукумати ҳам бизнинг таклифларимизга рози бўлиб, бу хусусда ўз баёнотини эълон қилди. Ғарб давлатлари бу таклифларни рад қилдилар-у, лекин Германия масаласини тинчлик билан бартараф қилиш тўғрисида ўз таклифларини айтмадилар. Улар Ғарбий Германиянинг ривожланиш хатарли йўлдан бораётганлигини ўйлаб кўришлари ва орқаларига қараб иш қилишлари керак эди. Зотан биринчи жаҳон урушидан кейин ҳам Ғарб давлатлари Германия Шарққа от солади деган умид билан уни қуроллантиришга ёрдамлашган эдилар. Бироқ, шунга қарамай, Германия, аввало, герман милитаристларининг ўнгланиб олишига ёрдам берганларга қарши қурол ўқталиб чиқди ва жаҳонга ҳукмрон бўлмоқ учун уруш бошлаб юборди.

Германиянинг оккупация қилиниб туриши немис халқининг милитаризмни ва нацизмни тугатишига ёрдам бериши лозим деб Ялта декларациясида ҳам, Потсдам битимида ҳам очиқ-ойдин белгилаб қўйилган эди. Ғарб давлатлари Германияни оккупация қилиб турмоқ учун Ялтада ва Потсдамда келишиб олинган принципларнинг ҳаммасини бузиб юбордилар. Ғарб давлатлари иккала оккупация зонасини қўшиш тўғрисида 1946 йилнинг охирида тил бириктирганликлари Германияни парчалашни ҳамда Ғарбий Германияда милитаристлар ва реваншчилар ҳукмронлигининг тикланишини бошлаб берди. Ғарб давлатлари сепарат Ғарбий Германия давлатини тузиш билан, Париж битимларини имзолаш билан ва Ғарбий Германияни НАТОга аъзо қилиб олиш билан Потсдам битимларини ўзбошимчалик қилиб батамом бузиб ташладилар. Шу муносабат билан Ғарбий Берлин учун уч давлатнинг алоҳида оккупация статути ўрнатилганлиги тасодифий эмас. Уч давлатнинг мана шундай оккупация статутини ўрнатиш билан Ғарб давлатлари Ғарбий Берлиндаги ўз оккупация режимларининг халқаро — ҳуқуқий негизини барбод қилганликларини ва бу режим очиқ кўриниб турган ҳарбий кучгагина таянувчи режим эканлигини исботлаб бердилар.

Венада учрашган вақтимизда Германия масаласи ҳақида президент Кеннедига топширган эсдалик хатимизга яқинда Америка Қўшма Штатлари, Англия ва Франция ҳукуматлари жавоб юборишди. Ғарб давлатлари сулҳ шартномаси тузишдан ўзларини четга олишга яна уринмоқдалар. Улар бунга немислар ўз тақдирини ўзи белгиласин ва Германия қайта бирлаштирилсин, деган ғояни қарама-қарши қилиб қўймоқдалар. Халқлар эркинлиги ва мустақиллигининг чин дўстлари немислар ўз тақдирини ўзи белгиласин, деб жон куйдирсалар яхши иш бўлур эди-я. Лекин халқларни асрлардан бери қул қилиб ушлаб келган, халқларнинг ажнабийлар зулмидан қутулиш ва ўз тақдирини ўзи белгилаш йўлидаги ҳар қандай уринишига ўқ ва қамчи билан жавоб бериб келган давлатларнинг халқлар ўз тақдирини ўзи белгиласин деб даъво қилаётганлиги жуда ғалати бўлиб чиқаётир.

Вьетнам халқининг қонини бир неча йилдан бери тўкиб келган, Жазоирда етти йилдан бери шафқатсиз босқинчилик урушини олиб бораётган, тунисликлар ўз территорияларидаги империалистларнинг ҳарбий базасини тугатишни талаб қилганликлари учунгина Бизертада ва Тунисда ҳимоясиз кишиларни ўққа тутаётган мустамлакачи империалистлар энди «ўз тақдирини ўзи белгилаш» тўғрисида лоф урмоқдалар. Шу мустамлакачи империалистларнинг ўзлари мустақиллик учун курашга бош кўтариб чиққан Конго ватанпарварларидан қонли ўч олишни ташкил қилдилар ва миллий қаҳрамон Патрис Лумумбани ўлдирдилар. Ҳозир ҳам Конгода кураш давом этмоқда. Мустамлакачилар Ангола халқининг ўзини озод қилиш учун бошлаган ҳаракатини ўт ва қилич билан бостиришга интилмоқдалар. Ҳозирги вақтда ўз тақдирини ўзи белгилаш учун курашувчилар қилиб ўзларини кўрсатишга уринаётганларнинг ўзлари Мисрга қилинган ҳарбий ҳужумни ташкил этмабмидилар.

Америка Қўшма Штатларининг ҳукмрон доиралари турли қитъалардаги озодлик ҳаракатини бостириш сиёсатини ўтказмоқдалар, ўз тақдирини ўзи белгилаш шиори тўғрисида Америкада жар солиш кўпайиб кетди. Кубаликларнинг жонига теккан Батистанинг мустабид режимини Кубада Америка монополияларининг ўзлари ўрнатган эдилар-ку. Куба халқи қўзғолон кўтариб, бу диктаторни ҳайдаб юборганидан кейин Америка империалистлари ҳарбий куч билан аралашиб, Куба революциясини бўғиб ташлашга ҳамда халқнинг чинакам эркинликка, ўз тақдирини ўзи чинакам белгилашга интилишини бостиришга неча марталаб уриндилар-ку. Америка монополиялари Гватемалада «ўз тақдирини ўзи белгилаш» операциясини қандай ўтказганликларини, бу операция ёлланган бандитларнинг қўли билан. Гватемала халқига қарши юборилган қурол кучи билан ўтказилганлигини бутун дунё билади. Империалистлар бошқа мамлакатларнинг ички ишларига аралашаётганликларини кўрсатувчи бирталай мисолларни келтириш мумкин. Хитой Халқ Республикасининг ажралмас қисми бўлган Тайвань ороли зўрлик билан босиб олинганлиги шу мисолларнинг биридир. Лаос, Жанубий Вьетнам, Жанубий Кореянинг, Африка ва Латин Америкасидаги кўп мамлакатларнинг ички ишларига аралашишнинг ўзи ҳам шундай мисоллардандир. Мана шуларнинг ҳаммаси ўз тақдирини ўзи белгилашни ҳимоя қилиш деб айтиладиган бўлса, у ҳолда мустамлакаларда қилинаётган босқинчиликни нима деб бўлади!

Герман халқининг миллий бирлигига ашаддий душман бўлганлар ўз тақдирини ўзи белгилаш шиорини рўкач қилмоқдалар. Ҳозирги вақтда бу шиор канцлер Аденауэрнинг оғзидан тушмай қолди, Аденауэр бу шиорга жуда муайян маъно бериб, Германия Демократик Республикасини ютиб юбориш фикрини шу шиор билан ифодаламоқда.

Ғарбий Германия ҳукумати Германия Демократик Республикасининг ҳукумати билан музокаралар олиб бориш керак деган гапга қулоқ солгиси ҳам келмай турган бир пайтда, қайта бирлаштириш масаласи устида қандай бир битимга келиш мумкин?

Уруш вақтида гитлерчи қисмлар атака қилаётганларида бизнинг хотинларимиз ва болаларимизни ўзларига пана қилиб ҳайдаб келар эдилар, совет кишилари буни ҳеч қачон унутмайдилар. Ҳозир ҳам Ғарбий Германия милитаристлари ўзларининг реванш қилиш планларига ўз тақдирини ўзи белгилаш тўғрисидаги олижаноб шиорларни пана қилмоқчилар, шу планларнинг паноҳига ўтиб олиб, қани, ўз тақдирини ўзи белгилашни барбод қилиб кўринг-чи, демоқчилар.

Германия миллатини бирлаштириш немис халқи учун нақадар азиз иш эканлигини Совет Иттифоқи яхши тушунади. Бу бирликни фақат немисларнинг ўзларигина рўёбга чиқаришлари мумкин. Ғарб давлатлари, биз бирлаштириш тарафдоримиз, деб бу гапга кимларнидир ишонтирмоқчи бўлаётирлар. Лекин кимки Германияни бирлаштиришга тарафдор бўлса, у, герман халқининг фақат ўзига хос бўлган ишига аралашиш ҳуқуқини босиб олмайди. АҚШ, Англия ва Франция ҳукуматлари 1954 йилдаги Париж битимлари бўйича герман халқининг шу ҳуқуқини босиб олдилар. Германия Федератив Республикасининг ҳукумати ўша вақтда немисларнинг миллий манфаатларини бажонидил қурбон қилиб, бунинг эвазига НАТОда қатнашиш имкониятини олди.

Париж битимларида Ғарбий Германияда ҳарбий ишлаб чиқаришни бирмунча чеклаб қўйиш кўзда тутилган моддаларни Германия Федератив Республикаси ҳукумати ўзгартиришга зўр бериб уринаётганлиги диққатга сазовордир. Лекин Германия Федератив Республикаси ҳукумати Германияни бирлаштириш масаласида охирги сўз айтишни Ғарб давлатларига ҳавола қилган моддаларни бекор қилиш масаласини бир марта ҳам қўйгани йўқ. Мана шу қилгуликларни қилиб қўйиб, Германия Федератив Республикасининг ва Ғарб давлатларининг ҳукуматлари ўзларини фақат Германиянинг бирлиги тўғрисида жон куйдираётган қилиб кўрсатишга уринмоқдалар, яна бунга ўз тақдирини ўзи белгилаш шиорини ҳам ёпиштирмоқдалар.

Германия билан сулҳ шартномаси тузиш масаласидаги бизнинг позициямизни бузиб кўрсатмоқ учун Ғарбда жуда кўп уйдирмалар тўқимоқдалар.

Америка Қўшма Штатларининг президенти ўзининг яқинда сўзлаган нутқида, АҚШ Совет Иттифоқи томонидан қилинаётган қандайдир дағдағага дуч келмоқда, Ғарбий Берлин аҳолисининг эркинлиги учун таҳдид бор. Совет Иттифоқи куч қўлланмоқчи деган гапларни айтди. Шу билан бир вақтда у, масаланинг моҳияти ҳақида, Совет Иттифоқи Германия билан сулҳ шартномаси тузишни таклиф қилаётганлиги, Германия билан бўлган урушда қатнашган ҳамма давлатлар билан биргаликда шу шартноманинг шартларини ишлаб чиқишга интилаётганлиги ҳақида бир оғиз ҳам гапирмади. Ўз президентининг шу нутқини эшитган Америка халқи ҳақиқатан ҳам, Совет Иттифоқи ўтган урушнинг қолдиқларини тугатмоқчи эмас, балки учинчи жаҳон уруши бошламоқчи экан деб ўйлаши мумкин.

Америка президенти, Совет Иттифоқи тинчликни бузишга «таҳдид қилаётир» деган гапларни Германия билан тузиладиган сулҳ шартномасининг совет лойиҳасидаги қайси моддаларга асосланиб айтди? Президент ўзининг шу гапларни Германиянинг ядро қуролидан воз кечиши кераклиги, Германиянинг мавжуд чегараларини юридик жиҳатдан мустаҳкамлаш, ҳар иккала герман давлатига тўла суверенитет бериш ва уларни Бирлашган Миллатлар Ташкилотига қабул қилиш кераклиги кўзда тутилган моддаларга асосланиб айтганмикин?

Ҳақиқатда эса, АҚШ президентининг ўзи таҳдид ва дўқлар қилди. У, Германия билан сулҳ шартномаси тузиш тўғрисидаги таклифимизга жавобан, бизнинг олдимизга ультиматумсимон талаблар қўйишдан қайтмади. Президент ўз таҳдидларини мустаҳкамлаш учун бўлса керак, қуролли кучлар сони 217 минг киши миқдорида кўпайтирилганлигини эълон қилди. Америка сенаторлари эса, запасдаги баъзи категорияларни сафарбар қилиш зарур деб жар сола бошладилар.

Ҳозирги вақтда Америка Қўшма Штатларида ҳарбий васваса авж олдирилмоқда. Шу билан бирга баъзи кимсалар, ҳатто уруш бошланган тақдирда ҳам унчалик ваҳимали иш бўлмайди деган фикрни Америка халқининг қулоғига қуймоқдалар. Лекин Америка раҳбарлари, социалистик давлатларга қарши уруш бошланса, бу урушни қандайдир бир доира ичида чеклаб қўйиш мумкин, деб жиддий ўйлаётган бўлсалар, бу билан жинояткорона енгилтаклик қилган бўладилар. Қудратли экономикага ва ядро қуролининг катта запасларига эга бўлган икки гигант — Совет Иттифоқи билан Америка Қўшма Штатлари тўқнашиб қолса, уларнинг бирontаси ҳам ўзининг ҳамма жанг воситаларидан, шу жумладан энг вайрон қилувчи воситалардан фойдаланмай туриб ўзини мағлуб бўлди, деб ҳисоблашни истамай қолади. Ахир бу нарса Америка халқига керакми. Америка ҳукумати ҳақиқатан шундай бўлишини истармикин? Лекин АҚШ нинг раҳбарлари термоядро қуроли ишлатиладиган ҳозирги замон уруши қанақалигини тушунаётган бўлсалар, нега улар президент Кеннеди ўз нутқида қилганидек вазиятни шунчалик кескинлаштирмоқдалар?

Равшандирки, агар учинчи жаҳон уруши бошланадиган бўлса, бу уруш икки буюк давлат — Совет Иттифоқи билан Америка Қўшма Штатлари ўртасидагина чекланиб қолмайди. АҚШ тузган ҳарбий иттифоқларнинг тўрида бир неча ўнлаб давлатлар ўралишиб қолган-ку, бу давлатлар ҳам уруш гирдобига тушиб қолиши турган гап. Биз мана шуларнинг ҳаммасини ҳисобга олаётирмиз ва империалистлар уруш бошлаганлари тақдирда, фақат АҚШ территориясидагина қақшатғич зарба уриш билангина чекланиб қолмасдан, шу билан бирга агрессорнинг иттифоқчиларини зарарсизлантирмоқ ва Американинг бутун дунёга ёйиб юборган ҳарбий базаларини емириб ташламоқ учун бизда зарур жанговар воситалар ҳам бор.

Социалистик лагерга ҳужум қилмоқ учун трамплин тариқасида фойдаланиладиган ҳар қандай давлат бизнинг қудратли зарбамизнинг бутун қақшатқич кучига дуч келмай иложи йўқ. Шимол билан Жануб ўртасида граждан уруши бўлган вақтдан бери бир аср давомида ўз территориясида уруш операциялари нималигини билмаган Америка халқининг уйи ҳам уруш гирдобида қолади. Биз ҳеч кимга таҳдид қилмоқчи эмасмиз. НАТО аъзолари бўлган давлатлар сиёсатини ўтказувчилар эс-ҳушларини йиғиб олсинлар демоқчимиз, холос.

Ҳатто тинчлик мақсадларидан жуда узоқ турган арбоблар ҳам учинчи жаҳон уруши ўз мамлакатларига нақадар даҳшатли оқибатлар келтиришини ҳар ҳолда тушунмоқдалар. Мен, Бонн ҳукуматининг мудофаа министри Штраус айтган бир гапни эслатиб ўтмоқчиман. У, матбуот вакиллари олдида сўзлаган нутқларидан бирида «агар уруш бўлса, бу уруш Германияни ва Европанинг бошқа мамлакатларини ҳалок қилади» деб эътироф қилди. Жаноб мудофаа министрининг бу гапи ҳақ гап. Унинг ўзи ҳам шу гапни айтгандан кейин урушқоқлик ниятларидан воз кечиши ва ўзининг шу маслаҳатини ўт билан ўйнашаётган канцлер Аденауэрга ҳам бериши керак эди.

Шуни очиқ айтиш керакки, ўртоқлар, ҳозирги вақтда Ғарб давлатлари жаҳонни хатарли марраға тақаб қўймоқдалар, империалистларнинг социалистик давлатларга ҳарбий ҳужум қилиш хавфи пайдо бўлиб қолишини эҳтимолдан узоқ деб бўлмайди.

Сизларни ишонтириб шуни айтмоқчиманки, КПСС Марказий Комитети ва Совет ҳукумати уруш бошланишига йўл қўймаслик учун қўлларидан келган ҳамма чораларни кўрмоқдалар ва кўрадилар. Лекин ҳамма нарса ҳам бизга боғлиқ бўла бермайди. Агар империализм ўйлаб турмай ҳаракат қилишга журъатланиб, ҳарбий авантюрани бошлаб юборадиган пайт ҳақиқатан келиб қолса, у ҳолда бутун дунё учун жуда хатарли ҳолат рўй бериши мумкин. Биз шай бўлиб туришимиз керак.

Биз шунга аминмизки, уруш бўлсинми, ёки бўлмасинми, деган масалани ҳал қилиш Ғарб мамлакатларида ақли расо кишиларнинг қўлида бўлса, улар уруш бошланишига йўл қўймайдилар. Аммо ўз-ўзини ўлдириш дардига мубтало бўлиб қолган кишилар устунлик қилиб қолсалар, у ҳолда уларнинг кафлини олиб бўлмайди.

Шу муносабат билан мен улуғ Ватан уруши вақтида бўлган бир воқеани эслатиб ўтмоқчиман. Бу воқеа ўзини тутолмай қолган, эс-ҳушини еб қўйган шахсларнинг ҳаракати қандай оқибатларга олиб келиши мумкинлигини кўрсатади.

Гитлерчилар Германияси Совет Иттифоқига ҳужум қилган дастлабки кунларда мен Ғарби-Жанубий фронт ҳарбий кенгашининг аъзоси бўлиб ишлар эдим. Эслангизда бўлса керак, уруш бошланган вақтда воқеалар бизнинг фойдамизга ривожланмади, совет қўшинлари оғир аҳволга тушиб қолган эди. Ана ўшанда, урушнинг бешинчи ёки олтинчи кунида биз фронт қўмондони билан маслаҳатлашиб, ҳарбий кенгаш аъзоси генерал Вашугинни танк корпусларидан бирининг кучидан қандай қилиб энг яхши фойдаланиш тўғрисидаги буйруқни топшириш учун шу корпусга юборган эдик. Вашугин корпусдан қайтиб келгач, мен билан учрашди. У жуда оғир аҳволга тушиб қолган, ўзини йўқотиб қўйган эди. У, «ҳамма нарса тамом бўлди, худди Францияда бўлганидек ҳодиса рўй бераётир. ҳамма нарса ҳалок бўляпти. Ўзимни отиб ташлайман», деди. Мен, уни тўхтатиб, «сизга нима бўлди, эсингизни едингизми, ўпкангизни ростлаб олинг!», дедим. Лекин мен бирор чора кўришга улгурмасданоқ у тўппончасини чиқариб менинг олдимда, рўпарамда шу заҳотиёқ ўзини ўзи отиб ўлдирди.

Бу фожиона ҳодисанинг рўй берганлигига шу нарса сабаб бўлдики, у одамнинг асаблари ишдан чиққан эди, у ўзи нима қилаётганлигини билмай қолган, ўз-ўзини контроль қилиш қобилиятини йўқотиб қўйган эди. Мен ҳамма шунга ўхшай беради деб айтмоқчи эмасман, лекин Ғарбда ўзини тутолмай қолаётган ва ўз-ўзини контроль қилиш қобилиятини йўқотиб қўяётган кишилар бор. Мен гапириб берган воқеада бир киши ҳалок бўлган эди, аммо ҳозирги замон шароитида Ғарб арбобларидан биронтаси жаҳонни янги уруш гирдобига ташлайдиган аҳмоқона ҳаракат қилиб қўядиган бўлса, бу тақдирда ўз-ўзини шу тариқа ўлдириш натижасида миллион-миллион киши ҳалок бўлади.

Германия билан сулҳ шартномаси тузиш ялпи тинчликни мустаҳкамламоқ учун нега шу қадар кечиктириб бўлмайдиган иш эканлигини ўйлашиб кўрайлик. Германия билан сулҳ шартномаси тузишни яна бир неча йилга кечиктиришнинг оқибати нима бўлиши мумкин? Буни кечиктириш агрессив кучларга йўл қўйиб бериш бўлур эди, уларнинг тазйиқи остида чекиниш бўлур эди. Бундай аҳвол НАТО ни ва Бонн ҳукуматини Ғарбий Германияда янгидан-янги дивизиялар тузишга, бу дивизияларни атом ва термоядро қуроллари билан қуроллантиришга, Ғарбий Германияни янги жаҳон урушини бошлайдиган асосий кучга айлантиришга тағин ҳам кўпроқ рағбатлантирган бўлур эди.

Совет Иттифоқи ўзига қандайдир алоҳида манфаатлар қидираётганлиги учун Германия билан сулҳ шартномасини кечиктирмай тузишни талаб қилаётгани йўқ. Биз Ғарбий Берлинни босиб олмоқчи эмасмиз. Германиянинг ҳозирги чегараларини ўзгартиришга ҳаракат қилаётганимиз йўқ, Ғарбий Германияга қасд қилаётганимиз йўқ. Бизнинг бирдан-бир мақсадимиз шуки, Германия билан сулҳ шартномаси тузиб, шу тариқа тинчликни мустаҳкамлашга интилмоқдамиз.

Агар Ғарб давлатлари ўз позицияларини ўзгартириб, ақл-идрок овозига қулоқ солсалар ва биз билан биргалашиб, Германия билан сулҳ шартномаси тузишга ўзларининг тайёр эканликларини билдирсалар, биз бунга хурсанд бўламиз, холос. Агар сулҳ шартномаси тўғрисидаги бизнинг лойиҳамизга уларнинг бирор мулоҳазалари бўлса ёки шу лойиҳага тузатишлар киргизмоқчи бўлсалар, ёхуд бу масала устида уларнинг ўз таклифлари бўлса, биз уларнинг бу фикрларига қулоқ солибгина қолмасдан, шу билан бирга уларнинг ҳамма мулоҳазаларини жуда синчиклаб муҳокама қилишга ҳам тайёрмиз. Биз, Ғарб давлатларининг қонуний манфаатларини зарра қадар камситмоқчи эмасмиз, иккинчи жаҳон урушидан кейин вужудга келган давлат чегараларини ўзгартиришга ҳаракат қилаётганимиз йўқ. Мен буни Совет ҳукумати номидан яна бир марта баён қилаётирман.

Агар Ғарб давлатлари бундан буён ҳам қайсарлик қила берсалар ва Германия билан сулҳ шартномаси имзолашдан бош тортсалар, у ҳолда бизга бу проблемани уларнинг иштирокисиз ҳал қилишга тўғри келади.

Варшава шартномасида қатнашувчи мамлакатлардаги коммунистик ва ишчи партиялар Марказий Комитетлари биринчи секретарларининг яқинда Москвада Кенгаши бўлиб ўтди. Германия билан сулҳ шартномаси тузишга тайёргарлик кўриш билан боғлиқ бўлган масалалар устида фикрлашиб олинди. Шу кенгаш тўғрисидаги ахборотда айтилганки, агар Ғарб давлатлари Германия билан сулҳ шартномаси тузишдан бўйин товлашни давом эттира берсалар, у ҳолда манфаатдор давлатлар Германия Демократик Республикаси билан сулҳ шартномаси тузишга мажбур бўладилар. Ўз-ўзидан равшандирки, бундай қилинган тақдирда, Германия Демократик Республикаси тўла суверенитет олади, бинобарин, Германия Демократик Республикасининг территориясидан Ғарбий Берлинга томон ўтган алоқа йўлларидан фойдаланиш масалаларини Германия Демократик Республикасининг ҳукумати билан келишиб ҳал қилиниши лозим бўлиб қолади. Ғарбий Берлинга олиб борадиган алоқа йўллари масаласи ҳақида СССР билан Ғарб давлатлари ўртасида оккупация даврида тузилган битимлар эса ўз кучини йўқотади. Бу масалалар табиий ва жуда ўринли эканлиги, ҳеч кимда эътироз ва норозилик туғдирмаслиги лозимлиги очиқ кўриниб турибди. Бирор давлат ҳукумати билан алоқада бўлмай туриб, шу давлатнинг территориясидаги алоқа йўлларидан фойдаланиш мумкин эмас-ку, ахир. Бундай қилиш бутунлай ғайри нормал бир ҳолдир, халқаро ҳуқуқнинг элементар принципларига зиддир.

Лекин Американинг давлат арбоблари, Совет Иттифоқи Германия Демократик Республикаси билан сулҳ шартномаси тузиб, шу тариқа Американи, Англияни ва Францияни камситмоқчи, Американинг вакиллари Ғарбий Берлин билан алоқа қилиб туриш ҳуқуқини олмоқ учун немислардан ижозат сўрашлари мумкин эмас, чунки бу мамлакатлар Совет Иттифоқи халқлари билан бирга бўлиб, гитлерчилар Германиясига қарши урушган мамлакатлардир, деган гапларни айтмоқдалар. Ҳатто улар СССРнинг бу масаладаги позицияси ўртоқлик принципларига тўғри келмайди ва адабсизлик қилиш бўлади, деб айтмоқдалар.

Лекин бу мулоҳазалар бутунлай ўринсиз мулоҳазалар-ку! Биринчидан агар ахлоқ ва юридик асослар тўғрисида гапириладиган бўлса, у ҳолда мен Японияга қарши урушда бизнинг иттифоқчиларимиз бўлган АҚШ ва бошқа мамлакатларнинг бизга кўрсатган намунасини мисол қилиб айтишим мумкин, улар Япония билан сепарат сулҳ шартномаси туздилар ва бизни Япониянинг таслим бўлишидан келиб чиқадиган ҳамма ҳуқуқлардан, шу жумладан таслим шартларини Япониянинг бажариши устидан кузатувчи контроль органларида қатнашиш ҳуқуқларидан маҳрум қилдилар. Демак, ахлоқ ҳам, бу масалада тутиладиган йўл ҳам иккита экан-да, — улар ўзлари учун бир хил, биз учун иккинчи хил ахлоққа, йўлга риоя қилар эканлар-да.

Иккинчидан эса, американликларнинг давлат арбобларидан бири менга тўппа-тўғри бундай деди: бизлар Ғарбий Берлинга олиб борадиган йўл масаласида Германия Демократик Республикасининг ҳукумати билан гаплашувимиз мумкин эмас, чунки бу ҳукумат демократик йўл билан сайланган эмас, хўш, американликларнинг бундай деб айтишга қандай асослари бор? Ахир, бу гап ғирт туҳмат-ку. Зотан, Америка Қўшма Штатларининг ҳукмрон доиралари билан демократия принциплари тўғрисида баҳслашиб ўтириш беҳуда бир гап. Бу масалага бизларнинг қарашларимиз турличадир. Қўшма Штатлар, масалан, Франко ва Салазар сингари фашистлар каби «эркин дунёнинг улуғ демократлари» билан дўстона, иттифоқчилик муносабатлари тузиб олганлар.

Агар шунақа важ рўкач қилинадиган бўлса, биз ҳам биз билан дўстона муносабатларда бўлмаган ҳукуматлар билан алоқа қилаётирмиз-ку. Биз бундай ҳукуматлар билан алоқа қилиб турибмиз. Бу хусусда шундай бир мисолни айтиб беришим мумкин. Совет Иттифоқи Москва—Париж йўлида поездларнинг Ғарбий Германия территорияси орқали бевосита қатнашини таъминламоқ учун Германия Федератив Республикаси билан музокаралар олиб бориши лозим бўлиб қолди. Хўш, нима бўлди? Биз, Германия Федератив Республикаси ҳукумати билан гаплашиб, тегишли битимни имзоладик. Ҳозирги вақтда Москва—Париж темир йўлида поездлар тўппа-тўғри қатнаб турибди. Биз бу масалада реалистлар сингари иш қилдик: гарчи биз Германия билан оғир урушни бошимиздан кечирган бўлсак ҳам, бу уруш аллақачон тамом бўлиб кетган, демак, муносабатларни нормаллаштириш ва амалда вужудга келган ҳолат билан ҳисоблашиш керак.

У ёки бу давлатнинг территориясини тасарруф қилиш ҳуқуқи учинчи мамлакатларга тааллуқли, масала бўлмасдан, балки шу давлат халқига тааллуқли масала бўлиб, бу масалани мазкур халқнинг вакили бўлган ҳукумат ҳал қилиши лозим. Мен ҳозиргина гапириб ўтган масалани Аденауэр билан ҳал қилган эдик, чунки ўртоқ Ульбрихт Германия Демократик Республикасининг вакили бўлгани каби, Аденауэр Германия Федератив Республикасининг вакилидир ва шу сабабли сулҳ шартномаси тузилганидан кейин Ғарбий Берлинга олиб борадиган алоқа йўллари масаласини ўртоқ Ульбрихт билан гаплашиб ҳал қилиш керак бўлади. Бу эса, халқаро ҳуқуқдан келиб чиқадиган реал фактдирки, халқаро ҳуқуқ билан ҳисоблашмаслик ярамайди.

Яна такрорлаб шуни айтмоқчиманки, Германия Демократик Республикаси билан сулҳ шартномаси тузар эканмиз, биз бу билан Ғарб давлатларининг қонуний манфаатларидан биронтасига дахл қилмоқчи эмасмиз. Ғарбий Берлинга киришни тақиқлаб қўйиш тўғрисида ҳам, Ғарбий Берлинни қандайдир блокада қилиш тўғрисида ҳам ҳеч қандай гап бўлаётгани йўқ. Бундай хаёлларнинг ҳаммаси уруш тайёрламоқ учун вазиятни кескинлаштирмоқчи бўлганларнинг миясида кезиб юрибди, холос. Лекин кимлар тинчликни мустаҳкамлашга ҳаракат қилаётганлигини, кимлар эса, хусуматни кучайтиришга ва учинчи жаҳон урушини тайёрлашга ҳаракат қилаётганлигини халқлар тушуниб оладилар.

Хўш, нега шунча машмаша бўлаётир? Сулҳ шартонмаси тузилганидан кейин Ғарбий Берлинга олиб борадиган алоқа йўллари устидан бутун суверенитетни Германия Демократик Республикасига топширмоқчи бўлганлигимиз сабабли Ғарб давлатлари нима учун шундай шовқин-сурон кўтардилар? Нима учун улар бизга ҳатто таҳдид солишга уринмоқдалар, кучларни синаб кўриш тўғрисида гапирмоқдалар?

Бўлаётган воқеаларга диққат билан разм солинса, бунда гап хийла жиддий нарсалар устида бораётир, деб хулоса чиқармаслик мумкин эмас. Суверен давлат бўлган Германия Демократик Республикаси ўзининг бутун территориясини тўла равишда контроль қилишга ҳақли эканлигини империалистлар тан олишни истамаётирлар. Империалистлар ҳозирги ҳолат Германия Демократик Республикасининг социалистик давлат тариқасида ривожланишига халақит бермоқ учун империалистларга қулай имконият туғдириб турибди, деб ҳисобламоқдалар. Улар Германия Демократик Республикасига ва бошқа социалистик мамлакатларга қарши қўпорувчилик ишлари олиб бормоқ учун Ғарбий Берлиндан плацдарм тариқасида фойдаланмоқдалар, улар Ғарбий Берлинда уруш вазиятини ҳамиша авж олдирмоқ учун у ерга ўз агентларини юбормоқдалар. Империалистлар фақат шу имкониятни қандай қилиб кенгайтиришни, Германия Демократик Республикасига қандай қилиб путур етказишнигина ўйламоқдалар, аммо уларга: «Тўхтанглар, жаноблар, сизларнинг ниятингизни, нималар қилмоқчи эканлигингизни яхши биламиз; биз сулҳ шартномасини имзолаймиз ва Германия Демократик Республикасига путур етказишингизга йўл очиб қўйган имкониятни йўқотамиз», деб айтмоқдамиз.

(Охири учинчи бетда).

МОСКВА, 7 август. КПСС Марказий Комитетининг Биринчи секретари, СССР Министрлар Советининг Раиси Н. С. Хрушчев космонавт-учувчи майор Г. С. Титов билан телефонда суҳбатлашмоқда.

(«Правда»дан).

ВАТАНИМИЗ КУЧ-ҚУДРАТИНИ ЯНАДА ОШИРАМИЗ

Барча совет халқи билан биргаликда областимиз меҳнаткашлари ҳам ўртоқ Н. С. Хрушчевнинг радио ва телевидение орқали сўзлаган нутқини зўр эътибор билан тингладилар. Улар партиямиз янги Программа проектидан, космосни эгаллаш соҳасидаги ажойиб муваффақиятдан руҳланиб, социалистик Ватанимиз куч-қудратини яна ҳам мустаҳкамлашга, КПСС XXII съездини меҳнатда катта ютуқлар билан нишонлашга қатъий бел боғлаганликларини изҳор қилмоқдалар.

Н. С. ХРУШЧЕВ нутқининг охири

(Боши иккинчи бетда)

Бироқ, Германия билан сулҳ шартномаси тузиш ҳозир шунчалик зарур бўлиб қолдими, деб айтувчи кишилар бўлиши мумкин. Бу шартномани яна икки-уч йилдан кейин, ёки ҳатто бундан ҳам кўпроқ вақтдан кейин тузса бўлмайдими? Эҳтимолки, шундай қилинса, бунинг натижасида кескинлик йўқолиб кетар, уруш хавфи тугаб қолур, деб айтувчи кишилар бўлиши мумкин.

Йўқ, бундай қилиб бўлмайди. Ҳақиқатга тик қараш керак: Ғарб давлатлари Германия билан келишилган асосда сулҳ шартномаси тузишдан бош тортмоқдалар. Айни вақтда улар уруш қиламиз, деб таҳдид солмоқдалар, ва биздан Германия Демократик Республикаси билан сулҳ шартномаси тузманглар деб талаб қилмоқдалар. Уларнинг нияти худди шундан иборатки, улар социалистик лагерь мамлакатларига ўз айтганларини қилдирмоқчилар.

Ғарбий Берлинга олиб борадиган йўл масаласи ва умуман сулҳ шартномаси масаласи улар учун бир баҳона, холос. Мободо биз сулҳ шартномаси тузишдан воз кечсак, улар буни стратегик ўпирилиш деб ҳисоблаб, ўз талабларини дарҳол яна кўпайтирган бўлур эдилар. Улар Германия Демократик Республикасидаги Социалистик тузумни тугатишни талаб қилган бўлур эдилар. Агар улар бу мақсадларига ҳам эришсалар, шундан кейин улар Потсдам шартномаси бўйича Польша ва Чехословакияга қайтариб берилган ерларни тортиб олиш вазифасини қўйган бўлур эдилар, бу ерлар эса Польша ва Чехословакиянинг ерларидир. Агар Ғарб давлатлари шу муддаоларининг ҳаммасига ҳам эришсалар, у ҳолда улар ўзларининг асосий даъволарини кўтариб чиқар эдилар — социалистик лагернинг ҳамма мамлакатларидаги социалистик тузумни тугатишни талаб қилган бўлур эдилар. Уларнинг нияти ҳозир ҳам шундай.

Шу сабабли сулҳ шартномаси масаласини ҳал қилишни кечиктириб бўлмайди.

Германия Демократик Республикаси билан сулҳ шартномасининг имзоланиши бутун халқаро вазиятнинг ривожланиши учун жуда катта ижобий аҳамиятга эга бўлади. Сулҳ шартномаси бутун герман халқига Европадаги тинчликсевар халқлар оиласида тинчлик, эркинлик, мустақиллик ва суверенитетни таъминловчи ривожланишнинг тўғри йўлини бамисоли компас стрелкаси каби кўрсатиб туражак.

Биз ўз халқимизга мурожаат қилиб, вужудга келган ҳолатни очиқ айтиб бермоқдамиз. Сизларга маълумки, Совет ҳукумати мамлакат мудофаасига сарфланадиган харажатларни кўпайтиришга, қуролли кучларимизни қисқартишни тўхтатишга қарор қилди.

Қуролли Кучларимизни шу вақтгача ўз ташаббусимиз билан қисқартаётган эдик. Хуллас, Совет Иттифоқининг мудофаа қувватини тағин ҳам маҳкам ва мустаҳкам бўлиши учун зарур чоралар кўрилмоқда. Биз воқеаларнинг бундан буёнги боришини кузатиб турамиз ва вазиятнинг қандай тус олишига қараб ҳаракат қилаберамиз. Эҳтимолки, Совет Иттифоқининг бошқа районларидан дивизиялар келтириб, Ғарб чегараларимиздаги армиянинг сонини кўпайтиришимиз керак бўлиб қолур. Шу муносабат билан, эҳтимолки резервистларнинг бир қисмини чақириб, дивизияларимизнинг сон составини тўлдиришга ва ҳар қандай кутилмаган ҳодисаларга уларни шай қилиб қўйишга тўғри келиб қолур.

Совет ҳукумати нима сабабдан шундай чораларни кўраётир? Бу тадбирлар жавоб тариқасида кўрилаётган чоралардир. Аслини олганда, Америка Қўшма Штатлари сафарбарлик тариқасидаги чораларни амалга оширмоқда, уруш очмоқчи бўлиб таҳдид солмоқда. Қўшма Штатларнинг ҳарбий агрессив блоклардаги иттифоқчилари бу хатарли йўлни қувватламоқдалар. Англия ҳукумати Ғарбий Германияга қўшимча қўшинлар юборишлигини айтди, Франция Европага Жазоирдан қўшинлар келтирмоқда.

Шундай вазият вужудга келаётган пайтда бизнинг қўл қовуштириб ўтиришимиз йўл қўйиб бўлмайдиган иш бўлур эди. Тарих тажрибасининг берган сабоғи шуки, агрессор ўзига зарба берилмаётганлигини кўрса ҳаддидан оша беради, аксинча, агрессорга зарба берилса, у мулойимроқ бўлиб қолади. Шу сабабли, биз мана шу тарихий тажрибани ҳисобга олиб туриб ҳаракат қилишимиз лозим.

Биз ишонамизки, бутун совет халқи Совет ҳукуматининг кўраётган тадбирларини тўғри тушуниб олади, вужудга келган вазиятга жиддият билан қарайди. Совет кишилари коммунизм иши учун курашиб, урушнинг машаққатли йилларида ўз Ватанининг мустақиллигини сақлаб қолиб, улуғ ленинча оптимист бўлишни, марксизм-ленинизм ғояларининг тантана қилишига ишонишни ўзларига одат қилиб олдилар. Биз кучлимиз ва шуни биламизки, гарчи қийинчиликлар туғилиб қолган тақдирда ҳам, биз бу қийинчиликларни енгамиз ва коммунизм қуришда янги ғалабаларга эришамиз.

Қуролли Кучларимизни мустаҳкамламоқ учун яна кўпроқ маблағ ажратишимиз керак бўлмасмикин, деган масала совет гражданларини қизиқтириши мумкин. Бунга жавоб бериб, шуни айтишим мумкинки, Марказий Комитет ва Ҳукумат ҳозирча бундай қилмаслик керак, деган фикрга келиб турибди. Ватан мудофаасини мустаҳкамламоқ учун ажратиб қўйган маблағларимизнинг ўзи, саноат яратиб берган ва яратаётган қурол-яроғларнинг ўзи бизга кифоя қилади.

Мудофаа тадбирларини амалга ошириб, социалистик Ватанимизнинг куч-қудратини мустаҳкамлай бориб, бу билан биз хилма хил ракета техникасини: қитъалараро баллистик ракеталарни, турли масофаларга учириладиган ракеталарни, стратегия ва тактика мақсадлари учун мўлжалланган, атом ва водород зарядлари ўрнатилган ракеталарни вужудга келтирмоқдамиз. Бизда ракетачилик иши, айтиш мумкинки, яхши бораётир ва шу сабабли қўшимча маблағлар ажратишимизнинг ҳожати йўқ. Биз ҳарбий техниканинг бошқа турларига ҳам зарур эътибор бермоқдамиз.

Бизнинг социалистик мамлакатимизда халқ билан ҳукуматнинг манфаатлари ягона бўлиб, бир-биридан ажралмайди. Биз иш манфаатлари тақозо қилмайдиган, кераксиз қийинчиликларни халқ устига асло юкламаймиз.

Бутун совет халқи каби Совет ҳукумати ҳам ҳарбий васваса жаҳон халқлари учун, шу жумладан Америка Қўшма Штатларининг, Франция, Англия, Ғарбий Германиянинг халқлари учун оғир, мушкул кунлар солишини истамайди албатта. Низоли халқаро проблемаларни осойишта вазиятда тинч йўл билан ҳал қилмоқ учун қўлимиздан келган ҳамма чораларни кўрмоқдамиз ва кўрамиз.

Совет Иттифоқи ҳеч ким билан урушмоқчи эмас. Бизга ҳеч кимнинг территорияси, ҳеч кимнинг бойлиги керак эмас. Совет Иттифоқининг катта табиий ресурслари, ривожланган саноати, олимлар, инженерлар, техниклар ишчилар, қишлоқ хўжалик меҳнаткашларидан иборат ажойиб кадрлари бор, бас, шундай экан, биз ўзгаларнинг бойлигига кўз ташлашимиз мумкинми, ахир.

Совет ҳукуматининг вакиллари, жамоатчилик доираларимизнинг вакиллари ўзларининг расмий ва ғайри расмий баёнотларида Америка Қўшма Штатларига, унинг ҳукуматига, халқига неча марталаб гапириб, қани келинглар, савдо-сотиқ қилайлик, иқтисодий ва маданий алоқаларни ривожлантирайлик, деб айтганмиз. Америка Қўшма Штатлари бой ва кучли, биз ҳам бой ва кучлимиз. Ўртамиздаги муносабатлар осойишта йўлга тушиб олса, ҳамма мамлакатларнинг халқлари бундан манфаатланади.

Шунинг учун ҳам биз Америка Қўшма Штатлари, Англия, Франция ҳукуматларига яна бир марта мурожаат қилиб айтамизки: қани келинглар, бир ерга тўпланиб, халоллик билан музокаралар бошлайлик, уруш талвасасини туғдирмайлик, вазиятни тозалайлик, термоядро қуролининг кучига эмас, балки ақл-идрок кучига суяниб иш олиб борайлик.

Курашнинг оғир кунларида фашистлар армияларига қарши совет солдатлари билан биргаликда солдатлари жанг қилган Америка халқини иззат ва ҳурмат қиламиз. Гитлеризмни тор-мор қилиш ишига инглиз халқи қандай ҳисса қўшганлигини биламиз ва буни унутганимиз йўқ. Биз Францияни ва улуғ француз халқини ҳурматлаймиз. Франция оккупация қилинган вақтда ҳам Гитлерга бўйин эгмаган Франциянинг қаҳрамон фарзандларини муносиб жанговар иттифоқчиларимизни ҳурматлаймиз. Поляклар, чехлар, югославлар ва Европанинг бошқа халқлари фашист оккупациячиларга қарши қандай жанг қилганликларини ҳам унутганимиз йўқ, албатта.

Бетараф мамлакатларнинг халқларига ва ҳукуматларига мурожаат қилиб, ҳозир уларга шуни айтмоқчиманки, сизлар четда туришингиз мумкин эмас. Ҳамма халқлар куч ва ғайрат сарфлаганлари тақдирдагина бунинг натижасида агрессор жиловлаб қўйилиши мумкин ва биз инсониятни учинчи жаҳон уруши хавфидан қутқариб қоламиз. Ҳамма халқлар ва ҳукуматлар куч ва ғайрат сарфлаганлари тақдирдагина, бунинг натижасида тинч-тотув яшашнинг улуғ принциплари тамомила тантана қилиши мумкин, қаттиқ халқаро контроль остида ёппасига ва батамом қуролсизланиш тўғрисида битимга келинажак. Уруш бўлиши керакми, ёки керак эмасми, деган масалада ҳукуматлар ҳам, халқлар ҳам бетараф бўлиб қолишлари мумкин эмас.

Сизлар билан биз яшаб турган ҳозирги кундаги вазият мана шундай, жаҳоннинг 1961 йил ўрталаридаги ғам ва ташвишлари мана шулардан иборат. Шундай мураккаб вазиятлар бундан олдинги йилларда бўлганмиди, бундай мушкулликдан уруш қилмай оқилона йўл билан қутулишнинг иложи топилганмиди, деб ўйлаб кўрилса, тарихнинг тажрибаси шуни кўрсатиб турибдики, бундай ёки бунга ўхшаш вазиятлар илгарилари ҳам бўлган ва шундай вазиятларда ақл-идрок ғалаба қилган. Совет халқи, ҳамма мамлакатларнинг халқлари мана шу кескин пайтдан ҳам уруш қилмай ўтиб олишлари учун партиямиз Марказий Комитети, Совет ҳукумати мумкин бўлган ҳамма чораларни кўрдилар ва кўражаклар. Биз урушни истамаймиз, лекин бизнинг халқимиз синовлар олдида қалтираб турмайди: ҳарқандай агрессорга қақшатғич зарба билан жавоб бериш унинг қўлидан келади.

Биз бепарво бўлишимиз мумкин эмас, мушкулнинг ҳаммаси ўз-ўзидан ҳал бўлиб кетади, деб ҳисоблашимиз мумкин эмас. Фақат ғайрат, матонат, ишимизнинг ҳаққонийлигига бўлган қатъий ишонч, марксизм-ленинизм идеяларига содиқлик, партия, Совет ҳукумати теварагида жипслашишлик—фақат мана шундай хислатларгина янгидан-янги куч бағишлайди, тўсиқларни енгишга ёрдам беради.

Биз ҳаммамиз тинчлик иши билан машғулмиз. Совет Иттифоқи Коммунистик партиясининг XXII съездига тайёрланмоқдамиз. Бу съезднинг моҳияти шундан иборат бўладики, у, турмушимизнинг бундан кейинги жуда катта тинчлик планларини тасдиқлаб беради.

Ҳамма шуни билиб қўйсинки, бундан буён ҳам биз тинчлик йўлида астойдил меҳнат қилаберамиз, янги урушнинг бошланишига йўл қўймаслик учун, тинчликни сақлаб қолиш учун бутун совет халқи ўзининг барча кучини сарфлайди, буни баланд овоз билан айтади.

Совет гражданлари ким бўлиб ишлашларидан ва ҳозир қаерда турганликларидан қатъий назар, уларнинг ҳаммасига КПСС Марказий Комитети ва Совет ҳукумати номидан мурожаат қилиб: севикли социалистик Ватанимизнинг қудратини мустаҳкамлайлик, деб даъват қилишга ижозат бергайсиз. Ҳар бир кишининг меҳнати, ғайрати ва таланти ялпи меҳнат оқимига қўшилсин. Океанлар томчилардан пайдо бўлгани каби, Совет давлатининг қудрати миллион-миллион совет кишиларининг куч ва ғайратидан иборатдир. Коммунистик қурилишдаги янги ғалабаларимизнинг гарови ана шундадир.

Сизларга, азиз ўртоқлар, меҳнатда ва шахсий ҳаётда катта муваффақиятлар тилайман!

МОСКВА, КРЕМЛЬ.

Н. С. ХРУШЧЕВГА

Қадрдон Никита Сергеевич! Менинг энг яқин дўстим Герман Титов «Восток-2» кемасида иккинчи бўлиб космосга парвоз қилганлиги билан Сизни ва бутун совет халқини чин кўнгилдан табриклашга ижозат бергайсиз. Космосга янги парвознинг муваффақиятли тугалланишига аминман. Бу парвоз совет фани ва техникасининг мислсиз равнақ топганлигини исбот этади.

Ижодий меҳнатлари янги тарихий муваффақият билан тугалланган олимларимиз, инженерларимиз ва ишчиларимизга самимий табрикларимни топширишингизни Сиздан сўрайман. Бизнинг совет халқимиз Коммунистик партия ва унинг ленинчи Марказий Комитети раҳбарлигида тинчлик ва бутун инсоният бахт-саодати йўлида янги ажойиб муваффақиятларга эришувига аминман.

Юрий ГАГАРИН.

1961 йил 6 август.
Канада, Галифакс.

КПСС Марказий Комитетининг ҳурматли Биринчи Секретари ва СССР Министрлар Советининг Раиси ўртоқ Никита Сергеевич ХРУШЧЕВГА

Иккинчи космонавт учувчи майор Г. С. Титовнинг космосга парвози муваффақиятли тугаллланганлиги тўғрисида хабар олиш билан қадрдон Никита Сергеевич, Сизни самимий табриклайман ва Сиз орқали партияни ва бутун совет халқини олимларингиз, техникларингиз ва ишчиларингизнинг янги буюк муваффақияти билан қутлайман.

Майор Г. С. Титовни ҳам самимий табриклайман.

Антонин НОВОТНИЙ,
Чехословакия Компартиясининг биринчи секретари ва Чехословакия Социалистик Республикасининг президенти.

«Совет Иттифоқи Коммунистик партияси уставининг проекти» брошюра қилиб нашр этилди

Сиёсий адабиёт нашриёти «Совет Иттифоқи Коммунистик партияси Уставининг проекти»ни брошюра қилиб нашр этди.

Брошюра 1 миллион нусҳа нашр этилди. (ТАСС).

АҲДИМИЗ ҚАТЪИЙ

Октябрь революцияси номли Тошкент тепловоз-вагон ремонт заводининг клуби одамлар билан лиқ тўлди. Ишчилар, инженерлар ва техниклар ўртоқ Н. С. Хрушчевнинг Москва радиоси ва телевидениеси орқали сўзлаган нутқидан олган таассуротларини изҳор қилмоқ учун бу ерга тўпландилар.

Мажлис аҳли инженер И. Я. Казаковнинг сўзларини эътибор билан тинглайдилар. Ўртоқ Казаков кейинги кунлардаги воқеалар тўғрисида сўзлади. Нотиқ совет кишиларининг буюк меҳнат ғалабалари тўғрисида, совет космонавти Герман Титовнинг тарихда мисли кўрилмаган парвози ҳақида ва унинг бу парвози коммунизм қураётган мамлакатимизнинг зафарли йўлини очиқ-равшан кўрсатиб берганлиги ҳақида гапирганида гулдурос қарсаклар бошланади. Янги уруш оловини ёқиш ниятида бўлганларнинг кирдикорлари ҳамманинг нафратига сазовор бўлади.

— Қаҳр — ғазабимизнинг кучини ўлчайдиган асбоб ҳали ихтиро қилинмаган,— деб хитоб қилади И. Я. Казаков.— Ҳар биримиз севикли Ватанимиз манфаатларини, бутун дунёда тинчлик манфаатларини химоя қилмоқ учун қўлимиздан келган ҳамма чораларни кўрамиз.

Дизель цехидаги коммунистик меҳнат бригадасининг бошлиғи А. Худоёров минбарга чиқади.

— Никита Сергеевич Хрушчевнинг нутқи,— дейди у,— совет халқларининггина эмас, балки бутун прогрессив инсониятнинг ҳам фикр ва туйғуларини ифода этади. Жонажон ҳукуматимизнинг сиёсати бирдан-бир тўғри сиёсатдир. Агрессорларга йўл қўйиб бериш мумкин эмас, уларнинг қора ниятларига бепарво қараш мумкин эмас. Империалистлар бизни чўчита олмайдилар, тарих ғилдирагини орқага буриб юбора олмайдилар. Ҳали фурсат бор экан, улар эс-ҳушларини йиғиб олишлари ва қуролни пеш қилишни тўхтатишлари мумкин. Биз халқаро аҳволдан тегишли хулосаларни чиқариб оламиз ва Совет давлатининг қудратини зўр ғайрат билан мустаҳкамлаймиз. Ҳозирги вақтда бизнинг бригадамиз ишлаб турган ишчиларнинг миқдори қисқарган бўлса ҳам, планни бажармоқда. Янада унумлироқ ишлаш мажбуриятини оламиз.

Ғилдирак цехининг токари В. М. Ушаков ўртоқ Н. С. Хрушчевнинг нутқини қизғин маъқуллаб гапиради.

— Биз тинчликсевар кишилармиз,— дейди тўлқинланиб нотиқ.— Аммо биз хушёрликни қўлдан бермаймиз. Бизда Ватан фани ва техникасининг энг янги муваффақиятларига тамомила мос келадиган ғоят даҳшатли қурол-яроғлар бор. Жавоб тариқасида зарба бериш талаб этилар экан, халқларнинг бошига беҳисоб кулфатлар солган капитализмнинг чириган биноси ер билан яксон бўлади.

Тепловоз цехининг мастери В. Я. Малахов комсомол комитетининг секретари А. И. Бахарев завод коллективининг Ватанимиз қудратини янада мустаҳкамлаш ва унинг мудофаа қобилиятини янада кучайтириш ишига муносиб ҳисса қўшишга қатъий қарор берганлиги тўғрисида гапирадилар.

Умумзавод митинги қатнашчилари қабул қилинган резолюцияда партия ва ҳукуматнинг мамлакат мудофаасини мустаҳкамлаш соҳасида кўраётган ва ўртоқ Н. С. Хрушчевнинг нутқида баён қилинган тадбирларини якдиллик билан маъқулладилар ҳамда коммунистик қурилиш ишига, Ватанимиз ва бутун социалистик лагерь қудратини янада оширишга қўшадиган ҳиссаларини кўпайтиришга тайёр эканликларини билдирдилар (ЎзТАГ).

Н. С. ХРУШЧЕВНИНГ КОСМОНАВТ Г. С. ТИТОВ БИЛАН 1961 ЙИЛ 7 АВГУСТДА ТЕЛЕФОН ОРҚАЛИ ҚИЛГАН СУҲБАТИ

Н. С. Хрушчев 7 август соат 11—30 минутда Аргентина элчиси жаноб Сесар Х. Баррос Уртадони қабул қилиб турган пайтда, унга космонавт Герман Степанович Титов ўзининг космик учишни муваффақиятли тугаллаганлиги ҳақида телефон орқали шахсан хабар қилмоқчи бўлганлигини айтишди.

— Жуда хурсандман, — деди Никита Сергеевич ва Аргентина элчисига мурожаат қилиб: — мана энди Сиз ҳам космонавт билан қиладиган суҳбатимизнинг шоҳиди бўлишингиз мумкин, деди.

Никита Сергеевич телефон трубкасини олиб айтди:

— Қулоғим Сизда, Герман Степанович. Салом, чин кўнгилдан қутлайман.

Г. С. Титов. Ўртоқ Совет Иттифоқи Коммунистик партияси Марказий Комитетининг Биринчи секретари! Партия ва ҳукуматнинг топшириғи бажарилганлигини маълум қиламан. Кеманинг ҳамма системалари ва ускуналари жуда яхши ишлади. Мўлжалланган районнинг худди ўзига қўнди. Ўртоқлар яхши кутиб олишди. Ўзимни жуда яхши ҳис қилаётирман.

Н. С. Хрушчев. Жуда соз! Сизнинг овозингиз худди никоҳ тўйидан келган кишининг овозидек эшитилаяпти.

Г. С. Титов. Яхши гапни айтдингиз, Никита Сергеевич. Зиёфатда бўлдим-у, лекин бу зиёфат никоҳ тўйининг зиёфати эмас эди. **(Икковлари ҳам кулишади).**

Н. С. Хрушчев. Никоҳ тўйи эмас, зиёфат деганингиз тўғри. Келин-куёвларнинг никоҳ тўйи зиёфатида бўлиши — улар учун сира унутилмайдиган пайт. Аммо, Сизнинг қилган ишингиз эса, бутун инсоният учун бахт келтирувчи ишдир.

Г. С. Титов. Раҳмат, Никита Сергеевич!

Н. С. Хрушчев. Сиз космосга мислсиз сафар қилдингиз. Ер атрофини неча марта айланиб чиқдингиз?

Г. С. Титов. Ўн етти ярим марта, Никита Сергеевич.

Н. С. Хрушчев. Неча соат ичида?

Г. С. Титов. 25 соату бир неча минут ичида.

Н. С. Хрушчев. 25 соату бир неча минут ичида-я! Бу — катта қаҳрамонлик-ку. Сиз инсониятнинг орзусини рўёбга чиқардингиз. Одамнинг космосга учиш орзуси яқингача ҳам рўёбга чиқмайдиган орзу деб ҳисобланар эди. Сиз, совет кишиси, коммунист бу орзуни рўёбга чиқарганлигингиз билан фахрланамиз. Энди Сиз ўзингизни партия аъзолигига кандидат деб ҳисобламасангиз ҳам бўлади. Сиз ўзингизни кандидатлик стажингизни адо қилган киши деб ҳисоблай беринг. Чунки Сизнинг космосда бўлган вақтингизнинг ҳар бир минути бир неча йилга ҳисобланиши мумкин. Сиз ўзингизнинг партия аъзолигига кандидатлик стажингизни аллақачон адо қилдингиз ҳамда чин коммунист эканлигингизни ва Ленин байроғини баланд кўтара олишингизни кўрсатдингиз!

Г. С. Титов. Катта раҳмат, Никита Сергеевич. Мен партиянинг ишончини оқлашга ҳаракат қиламан, партия аъзоси деган юксак бурчни бугун қандай бажарган бўлсам, бундан буён ҳам бу бурчни ҳамиша шундай бажаришга ваъда бераман.

Н. С. Хрушчев. Жуда яхши. Ўзингизни, Сизни шундай мард совет кишиси қилиб тарбиялаб етиштирган отангиз билан онангизни қутлайман.

Г. С. Титов. Қуллуқ Сизга, Никита Сергеевич!

Н. С. Хрушчев. Сиз билан Москвада шахсан учрашганимизда ўзингизни яна қутлаймиз ва ота-онангизга миннатдорчилик билдирамиз. Биз Сизни Москвада бутун халқ, бутун мамлакат билан муносиб кутиб оламиз.

Г. С. Титов. Сиздан, Никита Сергеевич, астойдил миннатдорман, партия ва ҳукуматдан миннатдорман.

Н. С. Хрушчев. Хўш рафиқангиз ўзини қандай ҳис қилаяпти, у, Сизнинг учишингиздан хабардормиди? Мен Сизга одатдагидек саволлар деб ҳисобланиши мумкин бўлган саволларни бераётирман, чунки биринчи космонавт Юрий Гагаринга ҳам шундай савол берган эдим.

Г. С. Титов. Ҳа, хабардор эди.

Н. С. Хрушчев. Айтинг-чи, рафиқангиз бу учишни маъқуллаганмиди?

Г. С. Титов. Дастлаб унчалик маъқулламади, аммо, кейин маъқуллади.

Н. С. Хрушчев. Шундай бўлиши турган гап. У, ўз эрининг қаҳрамонона иш қилишини кўргиси келган. Лекин бу шунақа қаҳрамонлик эдики, бунинг натижасида у, эридан жудо бўлиб қолиши ҳам мумкин эди, шунинг учун ҳам у иккиланган бўлса керак. Одамзоднинг табиати шунақа, буни ҳамма ҳам билади.

Г. С. Титов. Биз Тамара билан худди шуни гаплашган эдик, Никита Сергеевич.

Н. С. Хрушчев. Энди Сизга бир савол бермоқчиман, Сиз учаётган пайтда ўзингизни қандай ҳис қилдингиз?

Г. С. Титов. Ўзимни жуда яхши ҳис қилдим, Никита Сергеевич. Ерга қўнганимдан кейин сув ичиб олдим ва ўзимни аъло даражада ҳис қилаётирман.

Н. С. Хрушчев. Учиш вақтида лоақал пича ухлаб олишингизнинг иложи бўлдими?

Г. С. Титов. Мен кечаси соат 2 да уйғонишим керак эди, аммо, соат 2-35 минутда уйғонибман.

Н. С. Хрушчев. Яхши қилибсиз. Модомики, Сиз шунчалик қаттиқ ишлаганингиздан кейин яхши дам олишни ва ўз вазифаларингизни бажаришни давом эттирмоқ учун керак вақтда уйғонишга ўзингизни мажбур қилишни уддалай олар экансиз, демак, Сизнинг организмингиз соғлом экан. Сизнинг ирodангиз ва организмингиз бақувват экан, бу жуда яхши! Энди Сизни, Герман Степанович, Москвада кутамиз.

Г. С. Титов. Сиздан миннатдорман, Никита Сергеевич.

Н. С. Хрушчев. Ҳозирча Сизни телефон орқали ўпиб қучаман, аммо, аэродромда учрашганимизда, Сизни Ватанимизнинг энг азиз ва севикли ўғли деб оталарча бағримга босаман.

Г. С. Титов. Раҳмат, Никита Сергеевич. Катта раҳмат!

Н. С. Хрушчев. Сизга муваффақиятлар тилайман. Бориб дам олинг, Сиз дам олишга сазовор бўлдингиз.

Г. С. Титов. Ҳозир бориб дам оламан, Никита Сергеевич!

Н. С. Хрушчев. Яхши қолинг! Саломат бўлинг. Москвага қайтиб келишингизни кутамиз. Ҳозирча хайр!

Г. С. Титов. Сизга чин кўнгилдан раҳмат, Никита Сергеевич. Ҳозирча хайр!

ЙИЛЛАРИМИЗ АСРЛАРГА ТЕНГ

КПССнинг янги Программа ва Устав проектини кўздан кечирганимизда қувончимиз бир жаҳон бўлган эди. Мана яна бир шодиёналикнинг гувоҳи бўлдик. Совет халқининг довюрак фарзанди, мард ўғлонимиз космонавт Герман Степанович Титов фазога парвоз қилди. Қаранг, ўғлонимизнинг жасоратини! 25 соатдан кўпроқ вақт кўк бўшлиғини кезиб юрди. Тунни ҳам кўкда ўтказди. Қойил сенга мард ўғлонимиз!

Колхозимиз аъзоларининг умумий йиғилишида артелимизнинг кўркам посёлка типидаги кўчасига Титов номи берилди. Азиз Никита Сергеевич Хрушчевнинг радио ва телевидение орқали сўзлаган мазмундор нутқини тинглар эканмиз, бутун вужудимиз диққатга айланиб кетди. Унда биз, қишлоқ хўжалик ходимлари олдида улуғвор вазифалар борлиги айтиб ўтилади.

Никита Сергеевич Хрушчевнинг нутқи пахтакорларимизнинг ғайратига-ғайрат қўшди. Улар шу кунларда ҳосилга-ҳосил қўшиш дамларининг ҳар минутидан унумли фойдаланиб, ғўза парваришини янада кучайтиришга, зиммалардаги юксак мажбуриятни шараф билан бажарилишини таъминлашга, жонажон партиямизнинг XXII съезди ва Ўзкомпартиянинг XVI съездини муносиб совғалар билан кутиб олишга аҳд қилдилар.

Х. ТУРСУНҚУЛОВ,
Янгийўл районидаги Хрушчев номли колхоз раиси, уч марта Социалистик Меҳнат қаҳрамони.

Ижодий меҳнатимиз-жонажон Ватанга!

Кунларимиз мазмундор тарихий воқеаларга тўлиб-тошмоқда. Коммунистик партиямизнинг янги Программаси проектида коммунизмнинг кенг йўллари аниқ кўрсатиб берилган. Кечагина бутун жаҳонга бир янги хушхабар яшин тезлигида тарқалди. Буюк Советлар мамлакатининг содиқ фарзанди коммунист Герман Степанович Титов 25 соатдан кўпроқ вақт давомида коинотга учиб, Ерга эсон-омон қайтиб тушди. Бу Совет давлати куч-қудратининг янги далили эмасми?

Биз Никита Сергеевич Хрушчевнинг радио ва телевидение орқали сўзлаган нутқини зўр мамнуният билан эшитдик. Ўртоқ Хрушчев ўз нутқида мамлакатимиз экономикаси ва мудофаа салоҳиятини янада ошириш зарурлигини, империалистларнинг ҳар қандай найрангларига қарши хушёр бўлишни алоҳида уқтириб ўтди.

Бригадамиз аъзолари партиямиз янги Программасидан, космонавт учувчи Г. Титовнинг ажойиб қаҳрамонлигидан руҳланиб янада фидокорона меҳнат қилишга, партиямизнинг ҳар қандай топшириқларини ҳам бажаришга тайёр эканлигимизни изҳор қиладилар. Биз ҳозиргача дастлабки муваффақиятларни қўлга киритдик. 38 гектар ердаги маккажўхорининг ҳар гектаридан 2030 центнердан силосбоп кўкпоя ҳосили ўриб олдик ва сўзимизнинг устидан чиқдик.

АЛЕКСАНДРА НИ,
Юқори Чирчиқ районидаги Свердлов номли колхоз маккажўхорикорлик бригадасининг бошлиғи.

Совет кишиси космосга иккинчи марта парвоз қилди! Бу хуш хабар барча совет кишиларининг қалбини севинч билан тўлдирди, чексиз ғурур ва ифтихор уйғотди. Суратда: Тошкентдаги 1-пойафзал фабрикасининг 5-тикув цехи бошлиғи ўртоқ А. Б. Саркисов ишчилар билан майор Герман Степанович Титовнинг космосга парвози ҳақида суҳбатлашмоқда.

А. Абалян фотоси.

Ғўза парваришини терим бошлангунча тинмай давом эттирайлик!

АҲДЛАРИ МУСТАҲКАМ

— Халқимизда мақтанганнинг уйига, керилганнинг тўйига бор деган ҳикматли мақол бор. Шу сабабли бу ердан туриб, ишимиз ундай, ишимиз бундай деб кўкрак керишга ҳали вақт эрта. Яхшиси далага чиқиб ғўзаларимизни ўз кўзингиз билан кўрганингиз маъқулроқ,— колхоз партия ташкилотининг секретари ўртоқ Эрденевнинг бу таклифи бизга ҳам маъқул бўлди.

Катта тош йўл ёқасидан биринчи бригада даласи томон бормоқдамиз. Ўртоқ Эрденев йўл-йўлакай хўжаликнинг ер шароити ҳақида маълумот бериб борди:

— Еримиз шундай инжиқки, сал чуқурроқ культивация қилсангиз, шағал трактор тиши билан олишади. Ундан кейин асосий пахта майдонимиз Чирчиқ бўйига яқин эмасми, 2 метр қазилса, тагидан сув чиқиб кетади. Албатта, мен бундай ерлардан мўл ҳосил олиш мумкин эмас, демоқчи эмасман. Муҳими шундаки, ернинг тилини билиб, пайкалларнинг ўзига қараб муомала қилган деҳқон адашмайди.

Бунга яхши тушунган колхозчиларимиз ерга чигит қадалгандан то шу дамгача сал бўлса ҳам ҳиммат камарини бўшаштирганлари йўқ. Шу туфайли ҳам июль ойига қадар барча майдондаги ғўзаларимизни озиқлантириб, уч марта культивациядан чиқардик. Бундан буён ўғитнинг фойдаси кам. Чунки ғўзаларни ғовлатиб юборади. Энди навбат сувчиларга. Ҳа, ҳосилнинг тақдири шулар қўлида. Ғўзалар шу кунларда қониб сув ичмаса, гулини тўкиб юборади. Ҳосилга зарар етади. Шуни назарда тутиб, биз бригадалардаги сувчиларни икки звенога бўлиб, 2 сменада кечаси-ю-кундузи ишлашни ташкил қилдик.

Дарҳақиқат биз, бригадага етиб келганимизда уфк билан туташиб кетган кенг пахтазор қўйнида эгат оралаб юрган сувчиларнинг ишини кўриб завқландик.

— Август ойида, фурсат қўлдан бой берилмаса, ғўзалар сувдан қолмаса, мўлжалдагидан ҳам ортиқ ҳосил олиш мумкин,— дейди баланд бўйли, буғдойранг, қотмадан келган колхозчи Ғани ака биз билан суҳбатлашар экан.

— Ҳа ҳақиқатан ҳам ғўза парваришини сира бўшаштирмаслик лозим — дея суҳбатга бригада бошлиғи Шоди ака Раҳмонов қўшилди. Биз ҳар йили пахта дакам-дуккам очилиши биланоқ сув беришни таққа тўхтатардик. Тажрибали пахтакорларнинг маслаҳатига қараганда биз адашаётган эканмиз. Очилмаган кўсаклар сувдан қолиб, чигити пуч бўлиб қолаётган экан. Бу йил яхши очилган пахталарни териб олиб, пайкалга охирги марта сув тараймиз. Ана шунда очилмаган кўсаклар ҳам тез етилади.

Колхозда бу йилги сув танқислиги ҳисобга олиниб ҳамда ўзаро текшириш бригадаларининг маслаҳатларига амал қилиб, ер ости сувларидан фойдаланиш мақсадида колхозда 2 та насос ўрнатилган. Бу сув билан камида 150 гектар ердаги ғўза суғорилпти. Бундан ташқари 5 та ҳовуз бор. Агар Чирчиқда сув камайиб қолгудай бўлса, ҳовузларга насос ўрнатилиб, ғўзаларни бемалол суғориш мумкин бўлади.

Яқинда агроном Элтой Исоқов бошчилигидаги новаторлар кенгашининг йиғилишида августда ғўза парваришини яна давом эттириш тадбирлари белгиланди.

Колхоз аъзолари 1310 гектар пахта майдонининг ҳар гектаридан пландаги 23.6 центнер ўрнига 24.5 центнердан ёки 2660 тонна ўрнига 3023 тонна «оқ олтин» етиштиришга аҳд қилишган. Далалардаги белга уриб турган ғўзалар пахтакорларнинг бу мажбуриятни бажаришга астойдил аҳд қилганликларидан далолат бериб турибди.

З. ОРИПОВ,
А. ШАЙХОВ,
Ўрта Чирчиқ районидаги Охунбобоев номли колхоз.

Рустам Усербоевни Чиноз районидаги «Ўзбекистон ССР 30 йиллиги» колхозидагилар моҳир механизатор деб аташади. Ўртоқ Усербоев ўтган йили ўз машинаси билан 150 тонна «оқ олтин» териб олган эди. У бу йил мавсумда 200 тонна пахта териб бериш юзасидан зиммасига юксак мажбурият олган. Ҳозир ўртоқ Усербоев ўз агрегатини теримга тахт қилиб қўйди. Суратда: ўртоқ Р. Усербоев.

А. Абалян фотоси.

ДАЛАЛАРДАН ДАРАКЛАР

Янгийўл. Ҳар гектар майдондан 45 центнерга етказиб «оқ олтин» етиштиришга аҳд қилган Хрушчев номли колхознинг ўртоқ Санобар Қурбонова бошчилик қилаётган звено пахтакорлари ўз сўзларининг устидан чиқиш учун шу кунларда зўр ғайрат билан меҳнат қилмоқдалар. Звенонинг Ойимча Дўсматова, Санобар Бобоназарова, Ҳусанбой Матқосимов, Нурмамат Олимбоев, Усмон Қурбонов сингари аъзолари ғўзаларни чеканка қилишда ва сув тарашда бошқаларга намуна бўлишяпти. Уларнинг ҳар бири ўзига топширилган вазифани сидқидилдан адо этмоқда.

Э. Раҳимов.

* * *

Шу райондаги Калинин номли колхознинг 1-бригада аъзолари Қамбар ака Сарсонбоевнинг номини ҳурмат билан тилга оладилар. Бунинг боиси бор У ўн йилдан буён шу бригадада сувчилик қилиб келмоқда. Коммунист ўртоқ Қ. Сарсенбоев сув тараган пайкалларни кўздан кечирсангиз, ғўзаларнинг серҳосил бўлиб ўсаётганлигини кўриб қувонасиз. Бу миришкор сувчи ҳар томчи сувнинг қадрига етиб, ғўзаларнинг мириқиб сув ичишини таъминламоқда.

А. Жалолов.

* * *

Оққўрғон. Сталин номли колхознинг ўртоқ С. Хўжаахмедов бошлиқ бригада далалари. Ҳар туп ғўзада 7—8 тадан тўқ кўсак кўзга ташланади. Бу ердагиларнинг қўли-қўлига тегмайди. Абдаз ака Эрназаров билан Бўрибой Аҳмадқуловлар ғўзаларга сув тарашаяпти. Универсалчи Исмоил Жўраев ғўза қатор ораларига ишлов бераётир. Ён томондаги картада ҳам меҳнат авжида. Меҳнатсевар йигит-қизлар ғўзани чеканка қилишаяпти.

Пахтакорларни сон эмас, кўпроқ ишнинг сифати қизиқтирмоқда.

У. Мусоқов,
И. Суярқулов.

Мўл-кўлчилик программаси

Калинин районининг сабзавотчилари, чорвадорлари ва барча меҳнаткашлари Совет Иттифоқи Коммунистик партиясининг янги Программаси проектини зўр мамнуният билан кутиб олдилар ва уни чуқур ўрганмоқдалар. Программа проекти билан танишган колхозчилар ўз фикр-туйғуларини изҳор этаётирлар. Улар Программа проекти бахт-саодат келтирувчи тарихий ҳужжатдир деб таърифламоқдалар.

— Жонажон Коммунистик партиямизнинг янги Программаси проектида, — дейди Охунбобоев номли колхознинг илғор сабзавотчилик бригадаси бошлиғи ўртоқ Ҳоким Азимов, — колхоз — деҳқонлар учун коммунизм мактабидир, дейилган. Программа проектида колхозларнинг иқтисодий жиҳатдан кучли хўжаликка айланиши ва колхозчиларни барча нарсалар билан тўла-тўкис таъминлаш йўллари чуқур баён этилган. Колхозимиз аъзолари турмушимизни янада фаровон қилишни кўзда тутган бу тарихий ҳужжатни якдиллик билан қувватламоқдалар. Бригадамиз аъзолари юксак меҳнат унумдорлигига эришиб, 200 ўрнига 260 тоннадан кўпроқ сабзавот маҳсулотлари топшириб, август ойи графигини ошириб бажаришга аҳд қилдилар.

Охунбобоев номли колхознинг чорвадорлари меҳнатда янги ютуқларга эришаётирлар. Колхоз давлатга йиллик тухум сотиш планини 104 процент бажарди. Йиллик гўшт топшириш плани 80 процентдан ошириб адо этилди. Колхозчилар КПСС XXII съезди очиладиган кунга қадар сабзавотнинг барча турлари бўйича йиллик планни бажариш, давлатга гўшт, сут етказиб бериш топшириғини муддатидан олдин адо этишга қарор қилдилар.

Сталин номли колхознинг Т. Эргашев, «XX партсъезд» колхозининг Т. Шерматов ўртоқлар бошлиқ бригада аъзолари ҳам зўр кўтаринки руҳ билан меҳнат қилмоқдалар.

Сталин номли, Карл Маркс номли, генерал С. Раҳимов номли ва бошқа колхозларнинг аъзолари ҳам Программа проектини пухта ўрганаётирлар. Район партия комитети колхозларга 25 кишини юборди. Улар меҳнаткашларга КПСС Программаси проектини тушунтирадилар.

Ш. КУЗАНБОЕВ.

✱ Жаҳонни ҳайратга солган қаҳрамонона парвоз
✱ Совет Иттифоқининг фан-техника соҳасида эришган буюк муваффақиятларини бутун прогрессив инсоният табрикламоқда

БУТУН ДУНЁ КУТГАН ХАБАР

ПАРИЖ, 7 август. (ТАСС). ТАСС совет космик кемаси «Восток-2» Совет Иттифоқининг белгиланган районига муваффақиятли қўнганлиги тўғрисида хабар бериши биланоқ Франс Пресс агентлиги «Титовнинг Ерга қўнганлиги расмий суратда эълон қилинди» деган хабарни дарҳол ҳамма ёққа тарқатди.

ЛОНДОН, 7 август, (ТАСС). Совет космонавтининг инсоният тарихида мисли кўрилмаган ва узоқ давом этган парвози муваффақиятли тугалланганлиги тўғрисидаги ТАСС ахбороти олиниши биланоқ Рейтер агентлиги ҳамма эшиттиришларини тўхтатди ва ана шу жуда катта воқеани дарҳол эълон қилди. «Молния»лар бирин-кетин тарқатилиб турди. Даставвал «Титов эсон-омон Ерга қўнди» деган қисқа хабарлар эълон қилинди, шундан кейин батафсилроқ хабарлар эшиттирилди.

ШОДЛИК

ВАРШАВА, 7 август. (ТАСС). Бугун Польша пойтахтида шоду ҳуррамлик ҳукм сурмоқда. Варшаваликлар кўчаларда ва саноат корхоналарида, муассасаларда ва уйларда радио хабарларини зўр эътибор билан тингламоқдалар. Одамлар космос қаҳрамони майор Герман Титовнинг Ерга қўниши тўғрисидаги хабарни сабрсизлик билан кутар эдилар. Ниҳоят радио совет космонавтининг инсоният тарихида мисли кўрилмаган ва узоқ давом этган парвози муваффақиятли тугалланди, деган хушхабарни эшиттирди.

—Ғалаба! Титов!—ҳамма шу сўзларни тилга олмоқда. Одамлар беҳад хурсанд эканликларини изҳор қилмоқдалар.

Варшавадаги трактор заводининг бригада бошлиғи Вецлав Доминяк қуйидагиларни айтди:

— Биз совет баҳодири Герман Титовнинг ҳаммани қойил қилган ана шу жасоратидан ғоят хурсандмиз десам ҳар бир полякнинг туйғуларини изҳор қилган бўламан, деб ўйлайман. Бутун дунё совет ишчилари, олимлари, инженер ва техникларининг моҳир қўли билан яратилган ажойиб «Восток-2» космик кемасининг парвозини 25 соат 18 минут вақт ичида зўр ҳаяжон билан кузатиб турди.

ГО МО-ЖО «ВОСТОК-2» КОСМИК КЕМАСИНИНГ УЧИРИЛИШИНИ ТАБРИКЛАМОҚДА

ПЕКИН, 7 август. (ТАСС). Хитой Фанлар академиясининг президенти Го Мо-жо СССР Фанлар академиясининг президенти М. В. Келдишга юборган телеграммасида «Восток-2» космик кемасининг муваффақиятли учирилиши билан қизғин табриклайди.

Синьхуа агентлигининг билдиришича, телеграммада бундай дейилади: «6 августда Совет Иттифоқида бортига одам тушган «Восток-2» космик кемасининг муваффақиятли учирилганлигини билиб, ғоят хурсанд бўлдим. «Восток-2» кемасининг учиш вазифаларининг муваффақиятли бажарилиши одамнинг космик учишлари ишига муҳим ҳисса бўлиб қўшилади.

Хитой олимлари номидан Сизга, совет олимларига, инженер ва ишчиларига, шунингдек «Восток-2» кемасини бошқарган космонавт учувчи майор Г. С. Титовга энг қизғин табриклар йўллайман.

Совет олимларига космик фазони забт этишдан иборат улуғ ишда янгидан-янги, тобора порлоқ муваффақиятлар тилайман».

ҲИНДИСТОН АЖОЙИБ МУВАФФАҚИЯТДАН БЕНИҲОЯ ХУРСАНД

ДЕҲЛИ, 7 август. (ТАСС). «Восток-2» космик кемаси эсон-омон Ерга қўнганлиги тўғрисида Москвадан хабар олиниши биланоқ. Ҳиндистон радиоси бу хабарни ҳамма ёққа эшиттирди. ТАСС мухбири кеманинг парвози тўғрисида ўз фикрларини айтиб беришни сўраб. Ҳиндистон давлат арбобларига мурожаат қилди.

Ҳиндистон президенти вазифасини вақтинча бажариб турган республика вице президенти Сарвапалли Радхакришнан қуйидагиларни айтди: «Совет Иттифоқи «Восток-2» космик кемасини Ер атрофи бўйлаб орбитага яна учирганлигини эшитиб, хурсанд бўлдик. Биз Совет Иттифоқига ва хусусан унинг улуғ граждани майор Титовга самимий табрикларимизни йўллаймиз».

Ҳиндистон мудофаа министри Кришна Менон бундай деди: «Бу ажойиб учишдир. Бундан аввал эришилган муваффақиятлар тасодифий ҳол асло рўй бермаслигини исботлаб берган бўлса ҳам бу жуда ажойиб муваффақиятдир. Бу учиш халқлар ўртасида янада мустаҳкамроқ муносабатлар ўрнатиш ишига, бир-бирларини ҳурмат қилиш ва тинчлик ишига ҳисса қўшсин».

КОСМОСГА УЧИШ МУВАФФАҚИЯТЛИ ТУГАЛЛАНДИ

НЬЮ-ЙОРК, 7 август. (ТАСС). Космонавт учувчи Г. С. Титов бошқарган «Восток-2» йўлдош кеманинг космосга парвози муваффақиятли суратда тугалланганлиги тўғрисида ТАСС ахбороти олиниши биланоқ Америка информация агентликлари ана шу тарихий воқеа тўғрисида хабар бердилар. Улар Ер атрофини айланиб учиш узоқ давом этганлигини ва космик кеманинг белгиланган жойга аниқ қўнганлигини алоҳида таъкидлайдилар. Юнайтед Пресс Интернейшнл агентлиги «космонавтнинг аҳволи жуда яхши» деб хабар қилади.

ФУТБОЛ

Омонат ўринда

«Пахтакор» футбол командаси мамлакат чемпионати дастлабки босқичининг сўнгги ўйинини Киевда «Динамо» командаси билан ўтказди. Бу учрашувнинг тошкентликлар учун ғоят муҳим аҳамияти бор эди. Киевликлардан ақалли бир очко тортиб олиш «Пахтакор» учун пешқадамлар сафида мустаҳкамланиб қолиш демак эди. Лекин шундай бўлмади. Ўз майдонида ЦСКАдан бошқа биронта командага ҳам очко бермаган киевликлар бу матчда янада кучли ўйнадилар. Тўртинчи минутда Биба узоқдан тўпни қаттиқ зарб билан уриб, ҳисобни очди. 40-минутда Серебрянников «Пахтакор» дарвозасига иккинчи голни киритди. Иккинчи тайм тошкентликларнинг қаттиқ ҳужуми билан бошланди ва кўп ўтмай Красницкий ҳисобни 1:2 қилди. Бу ҳисоб ҳам узоққа бормади. Лобановский Пшеничниковни учинчи марта тўпни сетка ичидан олишга мажбур қилди. «Пахтакор» мағлубиятдан қутилиш учун астойдил ҳаракат қилса ҳам натижа чиқмади.

Ҳамманинг диққат эътиборини ўзига жалб қилган «Спартак» (Ереван)—«Зенит» учрашуви натижаси ҳам «Пахтакор» командаси мухлисларини хурсанд қилмади. Ереван футболчилари бу ўйинда 3:2 ҳисоби билан ғалаба қозондилар.

Чемпионатнинг биринчи босқичини 23 очко тўплаш билан тугатган «Пахтакор» тўртинчи ўринда омонат турибди. Агар Москва динамочилари «Белорусь» билан, ереванликлар «Молдова» билан 10 августда бўладиган учрашувда ғалаба қилсалар, командамиз кучлилар сафидан тушиб қолади.

Редактор **М. ҚОРИЕВ.**

КИПР ПАРЛАМЕНТ АЪЗОЛАРИНИНГ ЎЗБЕКИСТОНДА БЎЛИШИ

СССР Олий Советининг таклифига мувофиқ, расмий визит билан Совет Иттифоқига келган Кипр парламентининг делегацияси Ўзбекистон меҳнаткашларининг меҳмони бўлди. Кипр парламентининг аъзолари кейинги икки кун ичида академик Р. Р. Шредер номли боғдорлик, узумчилик ва виночилик илмий тадқиқот институтини бориб кўрдилар, «Ташсельмаш» заводида пахта териш машиналари қандай ишлаб чиқарилаётганлиги билан танишдилар. Орджоникидзе районидаги «Қизил Ўзбекистон» колхозида бўлдилар.

7 августда Ўзбекистон ССР Олий Советининг Раиси М. М. Мусахонов Кипр парламент делегацияси шарафига зиёфат берди. Зиёфатда Ўзбекистон ССР Министрлар Совети Раисининг ўринбосари ва ташқи ишлар министри С. О. Азимов, республика Олий Совети Президиуми Раисининг ўринбосари И. В. Бабков, Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг секретари Р. С. Саҳибоев, СССР Олий Советининг депутати М. З. Мирзааҳмедов, республика Олий Советининг депутатлари, жамоатчилик вакиллари меҳмонлар билан бирга бўлдилар.

Самимий дўстона вазиятда ўтган зиёфат вақтида нутқлар сўзланди. М. М. Мусахонов делегация аъзоларига мурожаат қилиб, сизларнинг СССР га келишингиз Кипр билан СССР ўртасидаги ҳамкорликни янада ривожлантиришга ёрдам беради, деб ишонч билдирди.

Кипр парламенти вакиллар палатасининг аъзоси Э. Франгос бутун делегация номидан гапириб, совет кишиларининг тинч ижодий меҳнат соҳасида эришган муваффақиятларига юксак баҳо берди. Биз, деди у, Герман Титов космосга парвоз қилган пайтда совет мамлакатида бўлиб, ана шу жуда катта муваффақият туфайли совет кишиларининг шодлигини баҳам кўриш имкониятига эга бўлганлигимиздан бахтиёрмиз. Биз Ўзбекистонда бўлган вақтимизда республикангиз халқининг Октябрь революциясидан кейин ғоят тараққий этганлигини ўз кўзимиз билан кўрдик. Биз Ўзбекистон халқининг мамлакатимизга дўстлик туйғулари билан қараётганлигини яхши билдик. Кипр халқи ҳам Совет Иттифоқига самимий хайрихоҳдир, чунки Кипр халқи Совет Иттифоқи мустамлакачиликка қарши курашда ҳамиша Кипр халқи томонида бўлганлигини яхши билади. Бизнинг мақсадимиз Совет Иттифоқи билан дўстликни ривожлантиришдан иборат. Тинчлик учун, дўстлик учун!

Э. Франгос ўз нутқининг охирги сўзларини рус тилида гапирди.

Кипр парламенти вакиллар палатасининг аъзоси И. Орхан ҳам нутқ сўзлади.

Кипр парламенти делегацияси 8 август эрталаб Тошкентдан Ленинградга жўнаб кетди. Аэродромда меҳмонларни Ўзбекистон ССР Олий Советининг Раиси М. М. Мусахонов, Ўзбекистон ССР Министрлар Совети Раисининг ўринбосари ва ташқи ишлар министри С. О. Азимов, республика Олий Совети Президиуми Раисининг ўринбосари И. В. Бабков, Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг секретари Р. С. Саҳибоев, СССР Олий Советининг депутати М. З. Мирзааҳмедов, Ўзбекистон ССР Олий Советининг депутатлари узатиб қолдилар. (ЎзТАГ).

«МУШТУМ» ДАЛАДА

ҚАЧОНГАЧА ВАЖ АХТАРАСИЗ?

Июнь ойининг сўнгги кунлари эди. Колхозга область партия комитетининг топшириғига биноан бир группа мутахассислар, новатор пахтакорлар вакиллари келди. Булар орасида донгдор механизатор Валентин Тюпко ҳам бор эди. Ўша куни идора олдида бўлиб ўтган қисқача суҳбатда колхоз раиси Маҳкам Усмонов, партия ташкилотининг секретари Жўрабой Эргашевлар «Ғўзаларингиз қалай?» деган саволга «чакки эмас» деб жавоб беришди. Уларнинг «чакки эмас» деган баҳолари «яхши» сўзига лойиқроқ қилиб айтилган эди. Далага чиқиб бирма-бир кўрилганда раис ҳам, парторг ҳам юқоридаги сўзларидан афсусландилар.

— Аҳволимиз чатоқ экан-ку, — дейишга мажбур бўлдилар.

Шарифжон Шарофиддинов бригадасида бўлинган вақтда Валентин Тюпко билан колхоз раҳбарлари ўртасида қуйидагича диалогни ёзиб олишга тўғри келди:

— Нега бошқа бригадаларингизда ҳам бу ердаги сингари ғўза сийрак?

— Баҳор қуруқроқ келиб, чигитни тўлиқ ундиролмадик.

— Шундай экан, хатосига экиш керак эди-да.

— Кун қизиб кетиб, экқан чигитимизни шўр қисиб ташлади.

— Нега жуда ўт босиб кетибди?

— Колхозда одам кучи етишмайди.

— Ундай бўлса механизацияга зўр бериш керак эди.

— Механизатор кадрларимиз яхши ишлашолмаяпти.

Мана кўраяпсизми, Валентин Афанасьевич қандай савол берса, раис ўзи илгари такрорлайвериб ёд қилиб олган важ-корсонларини ўртага ташлайверди. Новаторлар раиснинг гап юқмаслигини кўриб, уни бошқа бригадаларга бошлаб бордилар. Худойназар Сиддиқов, Азиз Тўйчиев бригадаларидаги аҳвол ҳам боя кўрилган бригададагидан беш баттар эди. Ғўза сийрак, ўт босган, культивация сифатсиз, сув қондириб қўйилмайди. Раис буларга ҳам у деб, бу деб сабаб қалаштираверди. Шунда Тюпко:

— Бундан бошқа ҳам важ-корсонларингиз борми?— деб сўраб қолди.

— Яна бирор камчилигини топинг, сақлаб қўйган важларини ўртага ташлайдилар.

— Комиссия аъзоларини кузатиш вақтида колхоз раҳбарлари икки қўлларини кўксиларига қўйиб, «сизлар берган маслаҳат бизга сув-ҳаводан ҳам зарур эди, ҳаммасини амалга оширамиз, сизларни ишонтириб айтамизки, ғўзаларимизни қолоқликдан ҳар қандай шароитда ҳам олиб чиқамиз...», деб ваъда бериб қолдилар. Мана, орадан бир ойдан кўпроқ вақт ўтди. Мажбуриятни ҳис қилган, қуруқ ваъдадан амалий иш қилишни яхши кўрувчи деҳқонлар ҳақиқатан ҳам унча-мунча камчиликлари бўлса тузатиб олдилар, қолган-қутганини август ойида бартараф қилиш, ҳар бир далада мажбуриятни қоплайдиган даражада ҳосил етиштириш ҳаракатидалар. Бироқ, кеча яқинда биз бўлган Гулистон районидаги «Коммунизм» колхозининг раҳбарлари июнь ойида қандай сербаҳона бўлсалар, ҳозир эса бу баҳоналарни икки баравар кўпайтиришибди.

Биз савол бердик, раис, парторг жавоб берди:

— Шундай долзарб кунларда прогулчилар кўпайиб қолибди-ку?

— Уларнинг ҳам томорқаларида тирикчилиги бор-да.

— Чеканка нега жуда кечикиб кетди?

— Ғўзамизда шох кўпу, бўйи паст, шунинг учун чеканка қилишга унча шошмаяпмиз.

— Баъзи бригадаларда, масалан, Шарифжон Шарофиддинов бригадасида кўчага сув тошиб ётгани нимаси?

— Қизиқсизлар, деҳқончилик бўлгандан кейин сув тошади-да!

— Пахта териш машиналарининг ремонти қалай?

— Эҳе, ҳали пахта пишгани йўғу, машина қайғусини тортиш қолдими? Ҳали сушилкаларни ҳам сўрарсизлар...

Бу сингари важ-карсонлар шунга олиб келдики, колхозда ғўза анча сийрак бўлиб қолди. Гектарида 50—55 минг тупдан кўчат бор.

Бошқа колхозлар чеканкани тугагани ҳолда, бу колхозда ҳалигача тамом бўлгани ҳам йўқ. Колхозда меҳнат интизоми бўшашиб кетган. Ким ишга чиқаяпти, нормани қанақа бажараяпти, қизиқадиган одамнинг ўзи йўқ. Бунинг устига колхозчиларга пул ўз вақтида берилмайди, иссиқ овқат ташкил қилинмаган.

Камчиликлар саналаверадиган бўлса жуда кўп. Колхоз раҳбарлари балки буларнинг ҳаммасига важ-корсон тополмай, лол бўлиб қолишар.

Тепса тебранмаслик ҳам шунчалик бўладими? 1270 гектар пахта майдонига эга бўлган колхозда раис яхши ташкилотчилик қилмаса, парторг бўлса «менга машина бириктирилмаган» деб яқин бригадаларда ўралашиб юрса, бригадирлар «терим яқинлашиб қолди», деб парваришни тўхтатиб қўйишган бўлса, 2440 тонна пахтани қаердан олиб берасизлар? Июнда ёмон ишлабсизлар, июлдагисини қониқарсиз деб топишибди. Мана энди августда жон-ачитинглар. Ёки важ-карсон қидириш билан қўлларингиз банд бўлиб қолармикан?!

А. ПЎЛАТ,
Т. АЛИМОВ,
С. МАҲКАМОВ.
Гулистон райони.

Тошкентнинг ТАМОША ЗАЛЛАРИДА

ТЕАТР

НАВОИЙ НОМЛИ ТЕАТРДА (Халқ ижоди уйининг ёзги театри) — 9/VIII да **Шопениана ва балетлардан парчалар.**

КИНО

ҚИШКИ КИНОТЕАТРЛАРДА:

Севаман сени, ҳаёт — «ЎЗБЕКИСТОН» (кеч соат 8 дан).

Шарқ томон 10 қадам — «МИР» (кундуз ва кечқурун).

Чўртанбалиқ амри билан — «ВАТАН» (эрталаб соат 10 да).

Тенги эмас — «ИСКРА» (кеч соат 7 дан). «ВАТАН» (кеч 8 ва 10 да).

Сиҳрли томоша — «ИСКРА» (кеч соат 7 гача), «КОМСОМОЛ 30 ЙИЛЛИГИ», «СПУТНИК» (кундуз ва кечқурун). «ЎЗБЕКИСТОН» (кеч 8 гача).

Номаълум аёл — «ВАТАН» (кундуз соат 12, 2, 4 ва кеч 6 да).

ЁЗГИ КИНОТЕАТРЛАРДА:

Ёшлик ҳақида ҳикоялар — «ПОБЕДА» (кеч соат 9 ва 10-45 минутда).

Яшаш учун туғилганлар — «ОКТЯБРЬ» (кеч соат 9 ва 10-45 минутда).

Бир районда — «ВАТАН» (кеч соат 9 да)

Севаман сени, ҳаёт — КАФАНОВ номли (кеч соат 10-45 минутда).

Макр ва муҳаббат — ФЕСТИВАЛЬ (кеч соат 9 да).

Тенги эмас — КАФАНОВ номли (кеч соат 8-45 минутда).

ҲАМЗА НОМЛИ ТЕАТРНИНГ ЁЗГИ БИНОСИДА
9, 10 августда
Катта
ЭСТРАДА КОНЦЕРТЛАРИ

Ўзбекистон халқ ҳофизи **Маъмуржон Узоқов,** Ўзбекистон ССРда хизмат кўрсатган артистлар **Муҳаммаджон Мирзаев, Рушель Мордухаев,** Ўзбек давлат эстрадаси солистлари ва ўзбек халқ чолғу асбоблари ансамбли қатнашади.

Концерт кеч соат 9 да бошланади. Касса кундуз соат 4 дан очилади.

М. Горький кўчаси, 7-тупик, 34-уйда турувчи **Эркин Абдуқодировнинг** Киев кўчаси, 3-линия, 56-уйда турувчи Фотима Абдуқодировадан ажралиш ҳақидаги иши Тошкент шаҳар, Октябрь район халқ судида кўрилади.

«Узоптгалантерея» Республика базасининг коллективи база бошқарувчиси

Парпи Муҳамедович НОРМУҲАМЕДОВНИНГ

вафот этганлигини чуқур қайғу билан билдириб, марҳумнинг оиласига таъзия изҳор қилади.

«ТОШКЕНТ ҲАҚИҚАТИ» («**Ташкентская правда**») — орган Ташкентского обкома и горкома Коммунистической партии Узбекистана, областного и городского Советов депутатов трудящихся.

Редакциямизнинг АДРЕСИ: Тошкент, «Правда Востока» кўчаси, 26. **РЕДАКЦИЯ БЎЛИМЛАРИНИНГ ТЕЛЕФОНЛАРИ:** Коммутатор — 26334 ва 33262 орқали Партия турмуши бўлими — 140, Пропаганда бўлими — 136. Совет қурилиши бўлими — 136. Адабиёт ва санъат бўлими — 29040, 135, Қишлоқ хўжалик бўлими — 29040, 135. Саноат ва транспорт бўлими, Маданият бўлими—34048, 132, Секретариат—34808 115, Маҳаллий ахборот бўлими — 29040, 50. Хатлар бўлими — 34048, 156. Эълонлар бўлими — 28142.

7

Р. 09260. «Қизил Ўзбекистон», «Правда Востока» ва «Ўзбекистони сурх» бирлашган нашриётининг босмахонаси, Тошкент шаҳри Нашр. В. 1656.